

centrum
GRABSKIEGO

Możliwe scenariusze rozwoju sytuacji na rynku pożyczek konsumenckich

Warszawa, maj 2015 r.

Spis treści

1.	Sytuacja problemowa.....	3
2.	Charakterystyka i kontekst funkcjonowania rynku pożyczek konsumenckich w Polsce	4
3.	Główni gracze rynku pożyczek konsumenckich	6
3.1	Banki	6
3.2	Banki spółdzielcze	9
3.3	Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe.....	13
	Skonsolidowany sektor MIF (monetarnych instytucji finansowych) obejmujący banki komercyjne, banki spółdzielcze oraz Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe	16
3.4.1	Kredyty konsumpcyjne w statystyce BIK.....	16
3.4.2	Karty kredytowe w statystyce BIK.....	19
4.	Sektor pozabankowych firm pożyczkowych (nieprzyjmujących depozytów i nieobjętych nadzorem KNF).....	21
4.1	Charakterystyka i wielkość pozabankowego rynku pożyczek	21
4.2	Działalność przedsiębiorstw pośrednictwa kredytowego w Polsce w 2013	29
5.	Podsumowanie – możliwe scenariusze rozwoju rynku pożyczek konsumenckich w Polsce	33
5.1	Przewidywane skutki dla rynku pożyczek konsumenckich wdrożenia przepisów Projektu rządowego	35
5.1.1	Sytuacja Providenta w kontekście przepisów projektu rządowego.....	38
5.2	Potencjalnie beneficjenci problemów w sektorze Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych.....	40
5.2.1	Provident zainteresowany przejęciem kas spółdzielczych?	41
6.	Bibliografia	42

1. Sytuacja problemowa

Obecnie rynki pozabankowych pożyczek konsumenckich w Polsce znalazły się w bardzo interesującym i jednocześnie, dla niektórych rodzajów podmiotów finansowych, węzłowym dla ich przyszłości, momencie rozwoju. Jest to głównie związane:

- ze spodziewanym przyjęciem przez parlament rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o Nadzorze nad rynkiem finansowym, ustawy Prawo Bankowe, oraz ustawy z dnia 28 września 1991 r. o Kontroli skarbowej, ustawy z dnia 27 maja 2004 r., ustawy o Funduszach inwestycyjnych, ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o Nadzorze nad rynkiem kapitałowym, oraz ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Kredycie konsumenckim [Projekt rządowy dot. zmiany ustaw, 2014],
- dyskusją społeczną na temat sposobów funkcjonowania przedsiębiorstw pożyczkowych udzielających kredytów ze środków własnych, zarówno tych legalnych, jak i działających w obrębie szarej strefy;
- z rosnącym zainteresowaniem problemu asymetrii w relacji konsument – bank, która odpowiednio w kontekście rynków pożyczek konsumenckich oznacza relację konsument – podmiot kredytujący;
- z wejściem w życie ustawy z dnia 29 sierpnia 2014 o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, Ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz Ustawy o Kosztach sądowych w sprawach cywilnych;
- ze spodziewanym przyjęciem przez parlament wspólnej inicjatywy Ministra Finansów, Ministra Sprawiedliwości oraz UOKiK w zakresie nowelizacji ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz ustawy Kodeks postępowania cywilnego, których głównym celem jest wzmocnienie ochrony konsumentów na rynku finansowym [UOKiK, 2015];
- z kłopotami sektora Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych, których źródeł należy szukać nie tylko w obszarze biznesowym, ale również politycznym; oraz
- ze spektakularnym upadkiem firmy Amber Gold.

Wyszczególnione powyżej akceleratory zmian na rynku pozabankowych pożyczek konsumenckich nie stanowią zamkniętej listy, aczkolwiek wydaje się, że przynajmniej stanowią zbiór zawierający większość źródeł nadchodzącego przesilenia na omawianym rynku.

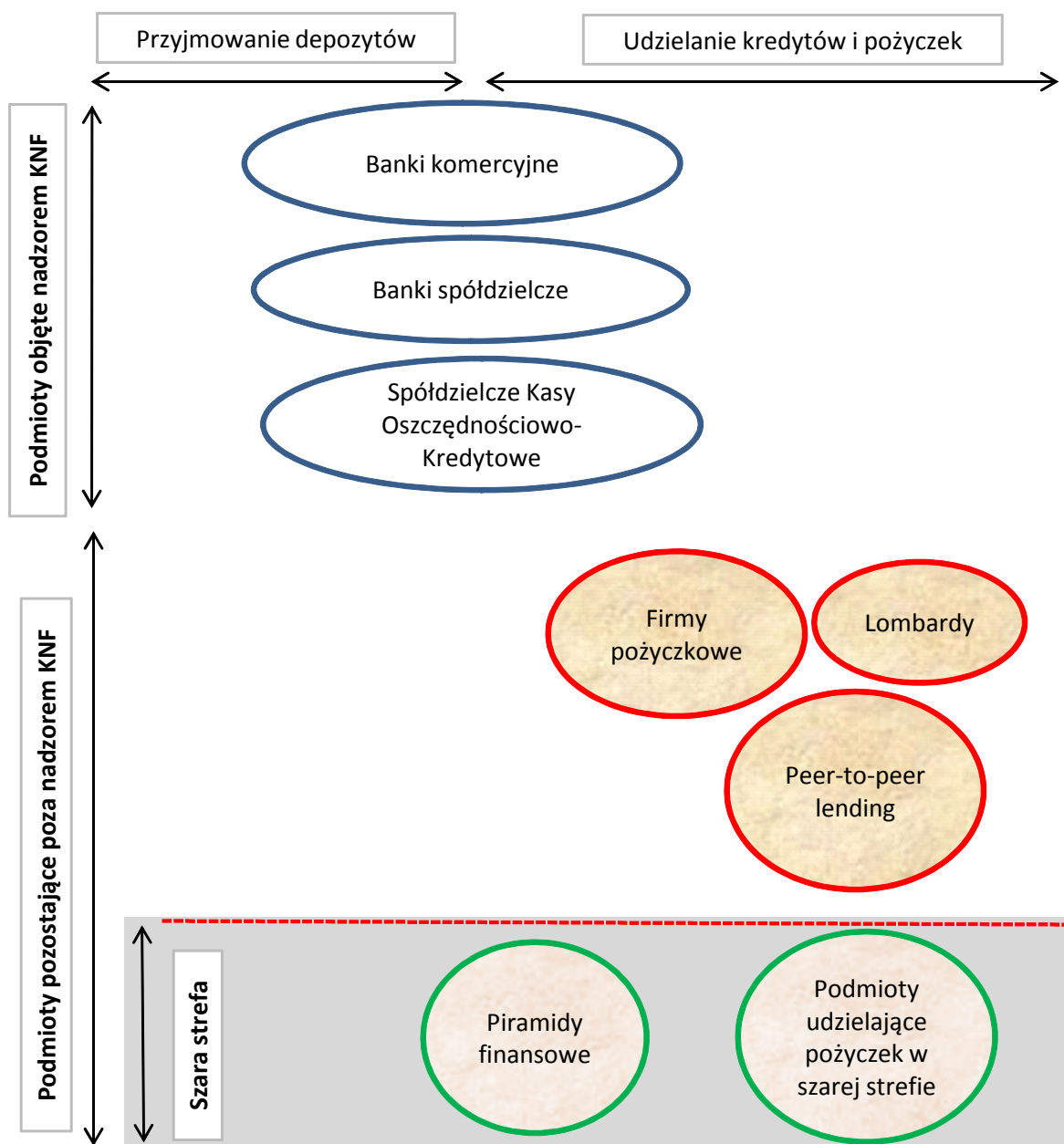
Niniejsze opracowanie ma na celu:

- scharakteryzowanie niektórych z wyżej wymienionych zjawisk, z których część już odgrywa, a część będzie odgrywała istotną rolę w kształtowaniu najbliższej przyszłości omawianego rynku;
- wykorzystanie ww. charakterystyki do sformułowania możliwych scenariuszy i kierunków rozwoju omawianego rynku, w krótko oraz średnioterminowym horyzoncie czasu.

2. Charakterystyka i kontekst funkcjonowania rynku pożyczek konsumenckich w Polsce

W systemie finansowym do podmiotów udzielających kredytu konsumenckiego zalicza się zarówno instytucje z rynku regulowanego, a więc objętego nadzorem finansowym, do których należą - na przykładzie Polski - banki komercyjne, banki spółdzielcze, Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe; jak i podmioty rynku nieregulowanego, które udzielają kredytu konsumenckiego ze środków własnych, które mogą pochodzić ze środków własnych właścicieli, z kredytów bankowych, emisji obligacji (dotyczy dużych firm), bądź finansowania ze strony spółki-matki [PWC Polska sp. z o.o., 2013, str. 30]. Te pierwsze są objęte nadzorem ostrożnościowym sprawowanym przez Komisję Nadzoru Finansowego (dalej zwanego KNF), zaś te drugie podlegają regulacjom Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej zwanego UOKiK), instytucji nadzorującej realizację przepisów o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy tj. Generalnego Inspektora Informacji Finansowej (dalej zwanego GIIF), oraz instytucji chroniącej dane osobowe, czyli Generalnego Inspektora Danych Osobowych (dalej zwanego GIODO) [PWC Polska 2013, s.6]. Poniższy wykres obrazuje uczestników bankowego i pozabankowego rynku pożyczek konsumenckich z przyporządkowaniem do organu nadzorującego.

Rysunek 1 – Wykaz uczestników bankowego i pozabankowego rynku pożyczek konsumenckich z wraz z przyporządkowaniem do organu nadzorującego

Źródło: PWC Polska (2013), *Raport firm pożyczkowych w Polsce*, Warszawa, http://www.pwc.pl/pl_PL/pl/publikacje/assets/pwc_raport_rynek_firm_pożyczkowych.pdf [dostęp: 19-04-2015], s.7 (w modyfikacji autora).

Produkty o charakterze kredytowym oferowane są konsumentom (gospodarstwom domowych) za pośrednictwem przede wszystkim sektora bankowego oraz poprzez kanały dystrybucyjne tzw. rynków pozabankowych, . Poza wymienionymi legalnymi rynkami, funkcjonuje również rynek nieformalny, czyli tzw. szara strefa, na którym kredytodawcy udzielają konsumentom pożyczek i kredytów o cechach zbliżonych, a czasem niemal identycznych, do tych, jakie są udziałem rynków legalnych. Jednak warunki, na jakich udzielane są pożyczki pozabankowe najczęściej są znacznie mniej korzystne dla konsumentów od tych, które oferują podmioty sektora bankowego.

3. Główni gracze rynku pożyczek konsumenckich

3.1 Banki

Zdecydowanie największym graczem na rynku pożyczek konsumenckich są banki komercyjne i oddziały instytucji kredytowych (dalej w opracowaniu we wszelkich analizach i statystykach obie grupy segmentów, z których zdecydowanie większą jest ta pierwsza grupa, zostały połączone w jeden segment). Ostatnie udostępnione przez Komisję Nadzoru Finansowego (dalej: KNF) wyniki sektora banków komercyjnych przedstawiają stan na wrzesień 2014 r. I tak m.in.:

- Kredyty gospodarstw domowych, w których zawierają się m.in. kredyty/pożyczki konsumpcyjne¹ stanowią 56,48% kredytów brutto ogółem całego sektora,
- **Kredyty konsumpcyjne** stanowią 22,53% kredytów ogółem gospodarstw domowych i wartościowo **wynoszą 131,30 mld zł**. Największą grupę spośród nich stanowi grupa kredytów ratalnych (w tym kredytów gotówkowych spłacanych w ratach) oraz kredytów w rachunku bieżącym i kredytów gotówkowych spłacanych jednorazowo. Wartościowo te podsegment opiewa na 109,6 mld zł, co stanowi ok. 88% wszystkich kredytów konsumpcyjnych. Kolejne podsegmenty kategorii kredytów konsumpcyjnych to: karty kredytowe o łącznym wolumenie zadłużenia - 12,7 mld zł oraz kredyty samochodowe – 4,8 mld zł. Dynamika kredytów konsumpcyjnych w

---

¹ Do grupy kredytów konsumenckich/konsumpcyjnych można zaliczyć: kredyty gotówkowe, samochodowe, obrotowe, konsolidacyjne i ratalne, udzielane przez banki oraz SKOK-i, oraz pożyczki oferowane przez instytucje pozabankowe (tzw. chwilówki). Źródło: <http://www.ebroker.pl/wiedza/kredyt-konsumpcyjny-czy-konsumencki/3267>, dostęp: 27-04-2015.

okresie od 12' 2010 – 09' 2014 – wyniosła 8,76% i była znacznie niższa od dynamiki w tym samym okresie wzrostu wolumenu kredytów ogółem dla całego segmentu gospodarstw domowych, który wyniósł niemal 39%.

Dokładne zestawienie tabelaryczne zostało przedstawione poniżej.

Tabela 1 - Sektor banków komercyjnych w Polsce - wybrane informacje za okres 2009 - 09' 2014

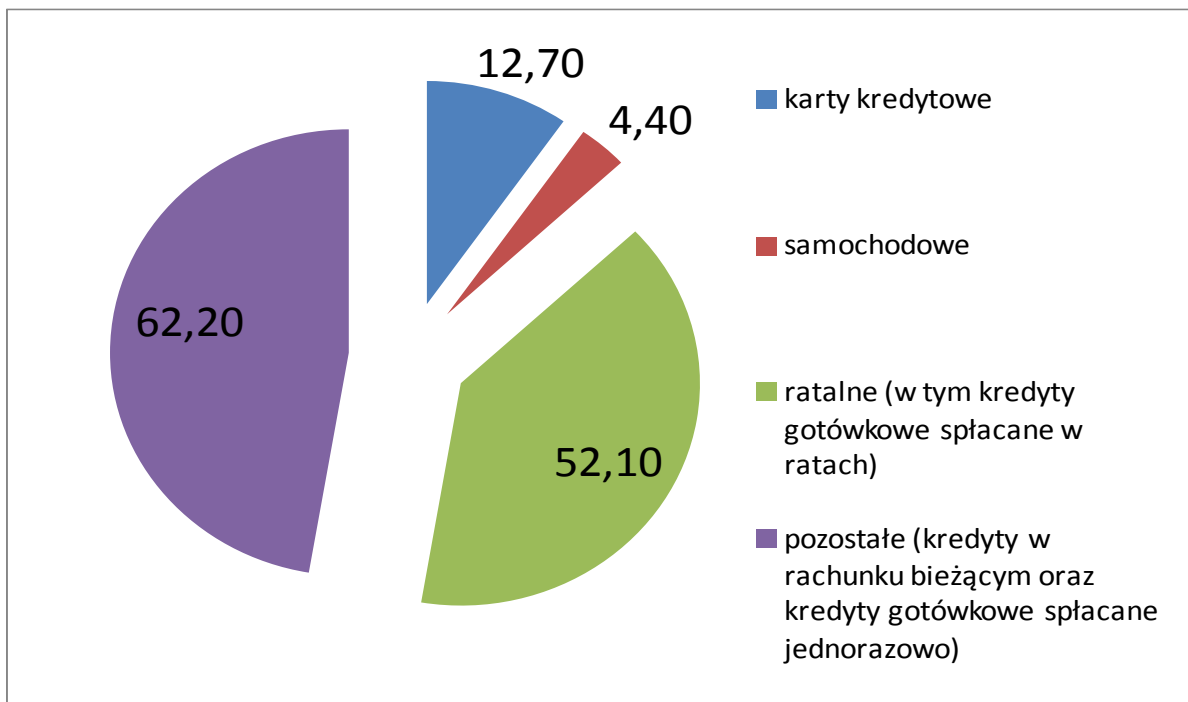
	2009	2010	2011	2012	2013	09 2014	Dynamika 2013 / 2010
Kredyty ogółem brutto, w tym:	638,13	708,15	911,30	935,20	972,70	1 031,8	137,4%
Kredyty sektora niefinansowego, w tym:	570,35	624,74	800,70	810,40	838,70	890,7	134,2%
Kredyty sektora gospodarstw domowych, w tym:	363,71	420,13	532,00	533,20	554,60	582,8	132,0%
konsumpcyjne, w tym:	117,79	120,73	130,40	123,40	126,60	131,30	104,9%
karty kredytowe	15,20	14,70	13,50	12,60	12,20	12,70	83,0%
samochodowe	7,90	7,70	6,80	5,70	4,80	4,40	62,3%
ratalne (w tym kredyty gotówkowe spłacane w ratach)	44,50	46,40	45,90	48,90	50,10	52,10	108,0%
pozostałe (kredyty w rachunku bieżącym oraz kredyty gotówkowe spłacane jednorazowo)	66,50	73,90	64,20	56,20	59,50	62,20	80,5%
Liczba banków+oddziałów instytucji kredytowych	67,00	70,00	66,00	70,00	69,00	b.d.	98,6%
Liczba placówek banki komercyjne+oddziały instytucji kredyt. [w tys.]	10,1	10,3	9,7	11,2	11,0	b.d.	106,7%
Zatrudnienie - banki komerc.+oddziały instytucji kredytowych [w tys.]	143,3	144,8	143,90	142,10	141,2	125,3	97,5%

Źródło: Opracowanie własne głównie na podstawie *Raportów KNF o sytuacji banków komercyjnych 2009 - 09'* 2014, http://www.knf.gov.pl/Images/Banki_III_2014_raport_tcm75-40046.pdf

Poniższy wykres przedstawia wartościową strukturę poszczególnych podsegmentów segmentu kredytów konsumpcyjnych [w mld zł].

Wykres 1 – Wartościowa struktura segmentu kredytów konsumpcyjnych w sektorze banków komercyjnych na dzień 09' 2014 [w mld zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raportu KNF o sytuacji banków komercyjnych 09' 2014*,
http://www.knf.gov.pl/Images/Banki_III_2014_raport_tcm75-40046.pdf

Ożywienie akcji kredytowej w 2013 i 2014 roku należy wiązać z efektami rozluźnienia (nowelizacji) w 2013 Rekomendacji T.

3.2 Banki spółdzielcze

Drugim z największych graczy na rynku pożyczek konsumenckich są banki spółdzielcze. Poniższe zestawienie charakteryzuje ten sektor instytucji finansowych.

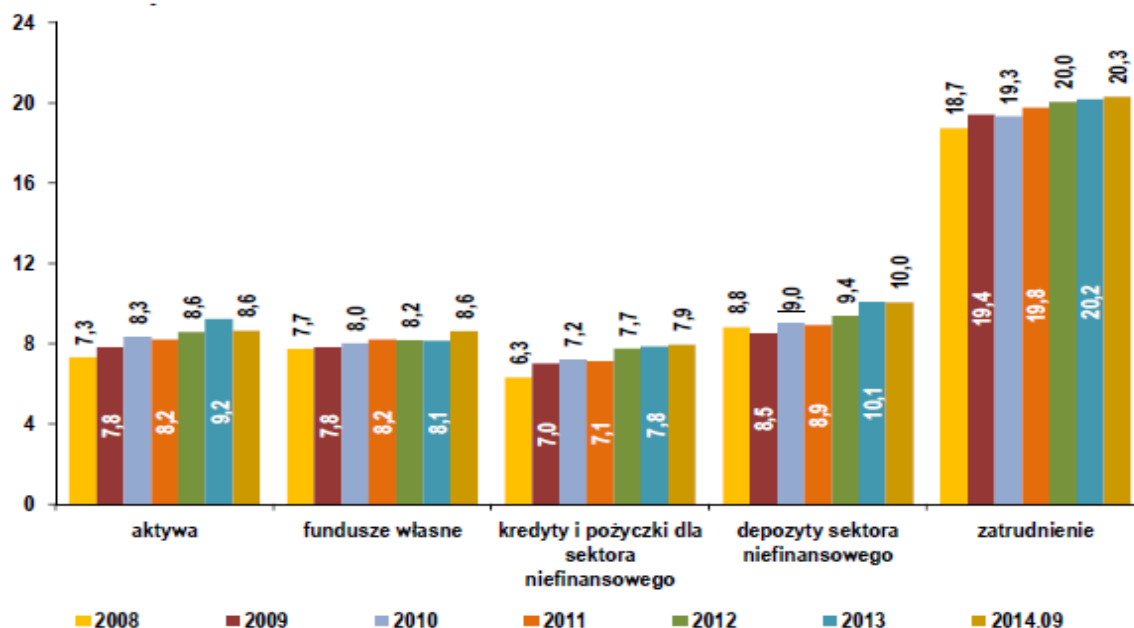
Tabela 2 – Podstawowe informacje o sektorze banków spółdzielczych w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem obszaru aktywów w latach 2009 – 09'2014

	2009	2010	2011	2012	2013	09 2014	Dynamika 2013/2010
Należności od sektora niefinansowego	36,2	51,3	54,7	60,7	65,5	70,6	127,6%
Gospodarstwa domowe	27,7	29,5	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	
Osoby prywatne	b.d.	11,53	11,47	11,66	12,40	13,41	107,5%
Kredyty konsumpcyjne, w tym:	4,9	8,2	5,7	5,6	5,7	b.d.	69,9%
Kredyty w rachunku karty kredytowej	0,02	0,03	0,03	0,04	0,04	b.d.	115,3%
kredyty ratalne samochodowe		0,28	0,24	0,22	0,19	b.d.	68,2%
kredyty konsumpcyjne ratalne pozostałe		3,4	3,5	3,6	3,8	b.d.	112,1%
kredyty pozostałe	b.d.	2,2	1,9	1,7	1,7	b.d.	78,9%
Liczba placówek banki spółdzielcze	4,4	3,9	b.d.	b.d.	4,8	4,2	123,5%
kredyty konsumpcyjne zagrożone	5,3%	5,8%	5,8%	5,7%	5,0%	5,2%	89,7%
Liczba banków	576	576	574	572	571	566	99,1%
Liczba placówek [w tys.]	3,8	3,9	4,0	4,2	4,3	b.d.	111,3%
Zatrudnienie [w tys.]	31,72	32,13	32,80	33,00	33,09	33,10	103,0%

Źródło: Opracowanie własne głównie na podstawie RaportyKNF o sytuacji sektora banków spółdzielczych 2009 – 09’2014 r. http://www.knf.gov.pl/Images/BS_III_kw_2014_raport_tcm75-40049.pdf

W okresie od 12’ 2013 do 09’2014 sektor banków spółdzielczych na tle całego sektora bankowego zanotował spadek o 0,6 %. Było to głównie spowodowane wysoką dynamiką zobowiązań banków komercyjnych wobec sektorów: finansowego, rządowego i samorządowego. W kategorii kredytów i pożyczek dla sektora niefinansowego udział sektora spółdzielczego zwiększył się o 0,1 %. Poniższy wykres obrazuje porównawczo oba sektory.

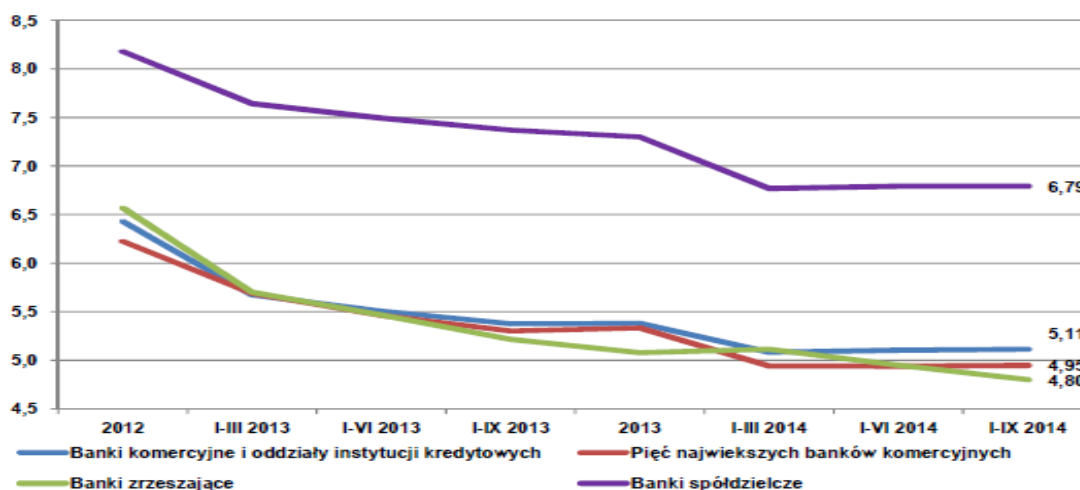
Wykres 2 – Udział sektora banków spółdzielczych (wraz z bankami zrzeszającymi) w sektorze bankowym w okresie 2008 – 09'2014.

Źródło: http://www.knf.gov.pl/Images/BS_III_kw_2014_raport_tcm75-40049.pdf

Problemem banków spółdzielczych nie przestaje być wysoka cena depozytu, jaką muszą ponosić za przyciągnięcie środków z rynku niefinansowego. Taka polityka cenowa zasada się na idei wspierania przez ten sektor rozwoju lokalnych środowisk. Jednak ceną tej polityki jest relatywnie wyższe oprocentowanie kredytów w stosunku do sektora banków komercyjnych. Poniższy wykres przedstawia przeciętne oprocentowanie kredytów dla sektora niefinansowego, jakie oferował sektor banków spółdzielczych w okresie 2012 – 09' 2014.

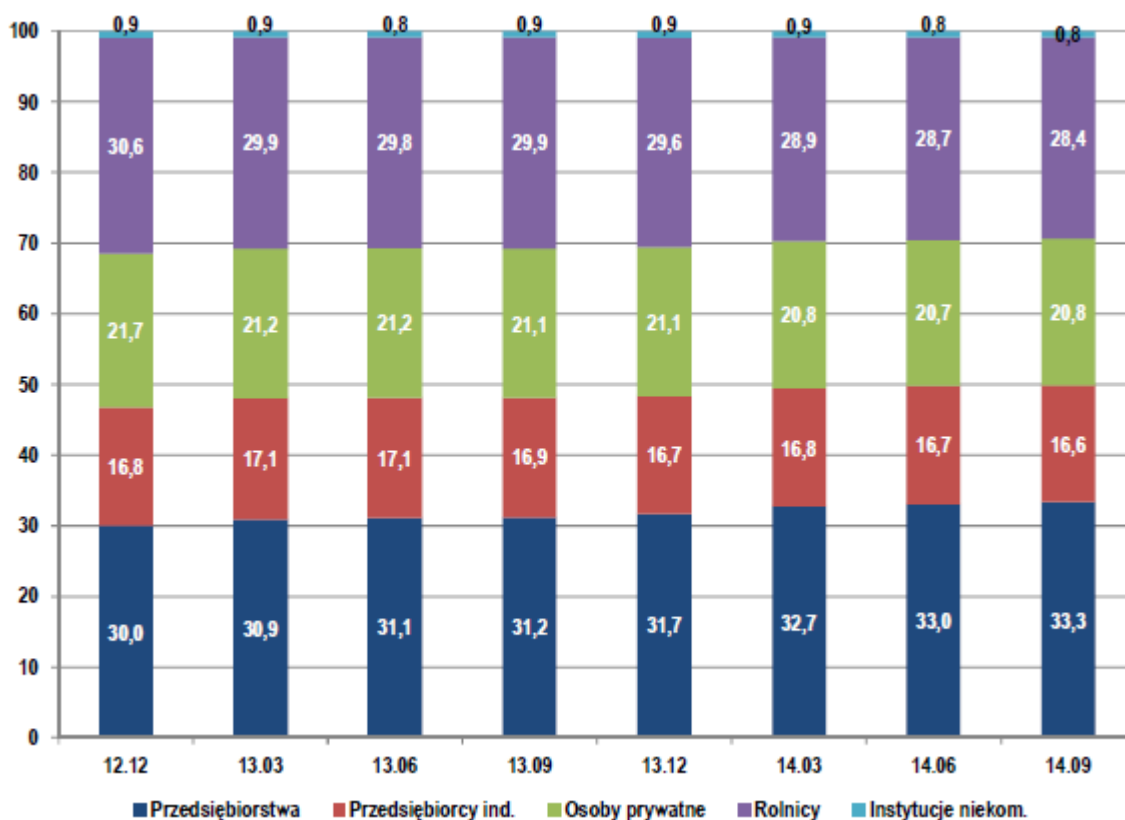
Wykres 3 - przeciętne oprocentowanie kredytów oferowanych przez sektor banków spółdzielczych dla sektora niefinansowego w okresie 2012 – 09' 2014.

Źródło: Źródło: http://www.knf.gov.pl/Images/BS_III_kw_2014_raport_tcm75-40049.pdf

Udział pożyczek oferowanych osobom prywatnym (gospodarstwom domowym) w kredytach ogółem omawianego sektora spółdzielczego mniej więcej kształtuje się od lat na tym samym poziomie. Obrazuje to poniższy wykres.

Wykres 4 - Udział pożyczek oferowanych osobom prywatnym w kredytach ogółem w okresie 2012 – 09'2014

Zgodnie z tabelą nr 2 można zauważyć systematyczny wzrost wolumenu kredytów udzielonych osobom prywatnym w okresie 2010 – 09’2014. W ujęciu procentowym wzrost ten wyniósł 16,26%. Jeśli zaś idzie o **kredyty konsumpcyjne, które na koniec 2013 r. wyniosły wolumenowo 5,73 mld zł** i stanowiły 8,75% kredytów ogółem dla sektora niefinansowego i 46,22% kredytów dla osób prywatnych, to w tym samym okresie zanotowały ujemną dynamikę, która wyniosła -30,06%, a wartościowo ten spadek wyniósł - 2,46 mld zł. Przy czym dynamika i wolumeny poszczególnych podsegmentów kredytów konsumpcyjnych kształtowały się różnie i co warto podkreślić najwyższy wolumen wzrostu tj. 0,411 mld zł (dynamika 112,1%) zanotowano w podsegmencie „kredyty konsumpcyjne ratalne pozostałe”.

3.3 Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe

Trzecim i zarazem najmniejszym graczem nadzorowanym przez Komisję Nadzoru Finansowego jest system SKOK-ów.

Poniższe tabele zawierają węzłowe informacje dotyczące tego sektora instytucji finansowych z lat 2009 – 09’2014.

Tabela 3 - Sektor SKOK - wybrane informacje

	2009	2010	2011	2012	2013	09' 2014	Dynamika 09' 2014 / 2010
Liczba kas	55	55	53	55	55	53	96,36%
Liczba członków kas [w tys.]	2587	2654	2495	2568	2654	2495	94,01%
Liczba placówek	2050	2012	1774	2076	1928	1774	88,17%
Zatrudnienie w kasach (ilość etatów)	6156	5210	4881	6096	5205	4881	93,69%
Liczba członków na 1 pracownika	420	509	511	420	510	511	100,39%

Źródło: Opracowanie własne głównie na podstawie Raportów o sytuacji systemu SKOK 2012-2014

Tabela 4 - Kredyty sektora Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych [w mld zł]

	2009	2010	2011	2012	2013	09' 2014	Dynamika 09' 2014/2010
Pożyczki udzielone członkom (brutto* od 2013), ogółem	b.d.	b.d.	b.d.	12,16	13,17	13,26	-
Pożyczki udzielone członkom (*netto od 2013), ogółem	8,10	8,36	9,63	10,22	10,64	10,31	123%
Pożyczki do 12 miesięcy, w tym chwilówki [mld zł]	1,69	1,96	2,19	3,44	2,85	2,65	136%
Pożyczki do 12 m-cy, w tym chwilówki - udz.w pożycz. ogół. [%]	20,8%	23,4%	22,8%	33,7%	26,8%	25,7%	2%
Pożyczki powyżej 12 miesięcy [w mld zł]	5,20	6,40	7,43	6,85	7,65	7,66	120%
Pożyczki powyżej 12 miesięcy - udz.w pożycz.ogół. [%]	64,2%	76,6%	77,2%	67,0%	71,9%	74,3%	-2%
Udział pożyczek konsumpcyjnych w pożyczkach ogółem [%]	b.d.	b.d.	b.d.	61,91%	59%	63,6%	-
Wolumen pożyczek konsumpcyjnych w pożyczkach ogółem [mld zł]	b.d.	b.d.	b.d.	6,325	6,321	6,56	-

Źródło: Opracowanie własne głównie na podstawie Raportów o sytuacji systemu SKOK 2012-2014
<http://www.knf.gov.pl>

Poniższa tabela przedstawia strukturę pożyczek w systemie SKOK w układzie wartościowym.

Tabela 5 – Struktura wartościowa pożyczek w systemie SKOK w układzie wartościowym na 09' 2014

	Ilość	Struktura	Wartość [w mld zł]	Struktura	W tym restrukturyzacja [w mld zł]	Struktura
Razem	883 657	100,0%	10,61	100%	1,33	100%
do 2 tys. zł	182 955	20,7%	0,10	0,9%	0,003	0,2%
od 2 do 5 tys. zł	193 854	21,9%	0,37	3,5%	0,01	0,9%
od 5 do 10 tys. zł	161 297	18,3%	0,75	7,0%	0,03	2,0%
od 10 do 30 tys. zł	238 382	27,0%	2,80	26,4%	0,18	13,2%
od 30 - 50 tys. zł	72 914	8,3%	1,93	18,2%	0,14	10,8%
od 50 do 100 tys. zł	28 788	3,3%	1,48	13,9%	0,11	8,3%
od 100 do 500 tys. zł	3 585	0,4%	0,50	4,8%	0,06	4,8%
od 500 tys. zł do 1 mln zł	1 133	0,1%	1,04	9,8%	0,04	2,8%
powyżej 1 mln zł	749	0,1%	1,64	15,4%	0,76	57,0%

Źródło: Opracowanie własne głównie na podstawie Raportów o sytuacji systemu SKOK 2012-2014
<http://www.knf.gov.pl>

Poniższa tabela zawiera dane dotyczące struktury portfela sektora SKOK-ów wg terminów pierwotnych [w mld zł]

Tabela 6 - Struktura portfela sektora SKOK-ów wg terminów pierwotnych na 2013 i 09'2014 [w mld zł]

Wyszczególnienie	12.2013	Struktura	09.2014	Struktura
do 1 miesiąca	0,077	0,7%	0,063	0,61%
pow. 1 m. do 3 m.	0,003	0,0%	0,002	0,02%
pow. 3 m. do 6 m.	0,013	0,1%	0,012	0,12%
pow. 6m. do 1 roku	0,309	2,9%	0,243	2,36%
od 1 roku do 2 lat	0,338	3,2%	0,292	2,83%
od 2 lat do 3 lat	0,767	7,2%	0,635	6,16%
od 3 lat do 5 lat	3,684	34,4%	2,699	26,19%
od 5 lat do 10 lat	4,966	46,3%	5,844	56,70%
powyżej 10 lat	0,557	5,2%	0,516	5,01%
Razem	10,71	100,0%	10,31	100,00%

Źródło: Opracowanie własne głównie na podstawie Raportów o sytuacji systemu SKOK 2012-2014
<http://www.knf.gov.pl>

Poniższa tabela zawiera wartości i strukturę portfela pożyczek przeterminowanych.

Tabela 7 – Wielkość i struktura portfela pożyczek przeterminowanych

	2012	udział % w kr.og. brutto	2013	udział % w kr.og. brutto	09' 2014	udział % w kr.og. brutto
Pożyczki i kredyty nieprzeterminowane, ogółem [mld zł]	8,64	71,07%	9,30	70,56%	8,12	61,25%
Pożyczki i kredyty przeterminowane	3,52	28,93%	3,88	29,44%	5,14	38,75%
Pożyczki i kredyty przeterm. > 3 m-ce	0,89	7,32%	0,86	6,56%	1,65	12,44%
Pożyczki i kredyty przeterm. > 3 < 12 m-cy	0,57	4,71%	0,55	4,15%	0,70	5,31%
Pożyczki i kredyty przeterm. > 12 m- cy	2,05	16,90%	2,47	18,73%	2,79	21,00%
Odpis aktualizujący utworzony	1,87	b.d.	2,47	b.d.	2,92	b.d.
Wartość i udział pożyczek konsumpcyjnych przeterminowanych w pożyczkach brutto ogółem	b.d.	b.d.	1,92	14,61%	2,54	19,17%

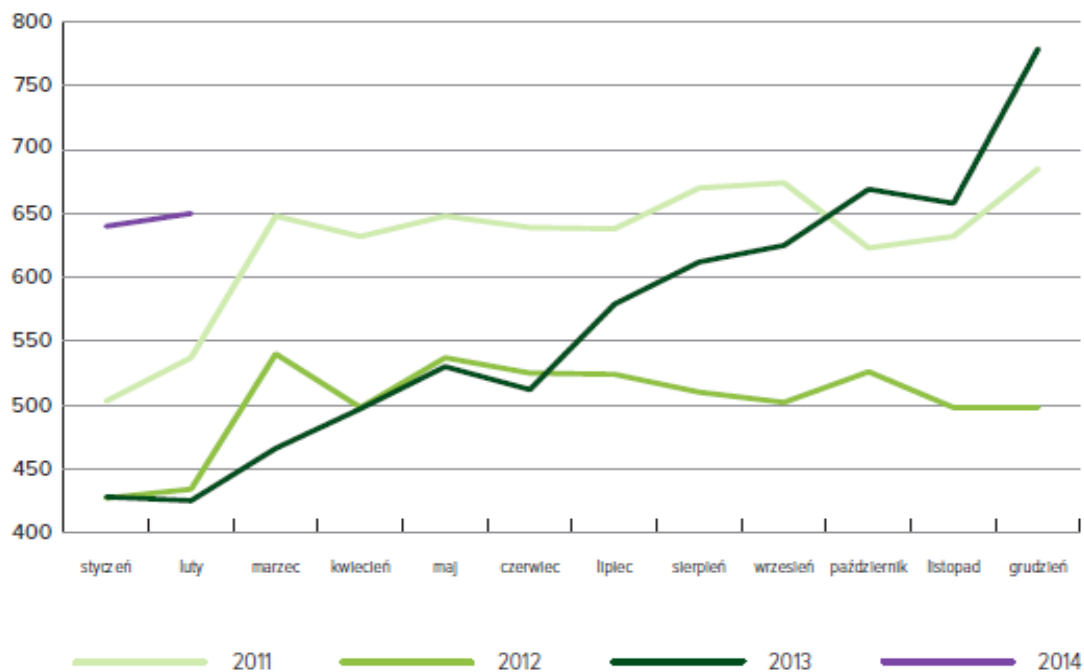
Źródło: Opracowanie własne głównie na podstawie Raportów o sytuacji systemu SKOK 2012-2014
<http://www.knf.gov.pl>

Skonsolidowany sektor MIF (monetarnych instytucji finansowych) obejmujący banki komercyjne, banki spółdzielcze oraz Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe

3.4.1 Kredyty konsumpcyjne w statystyce BIK

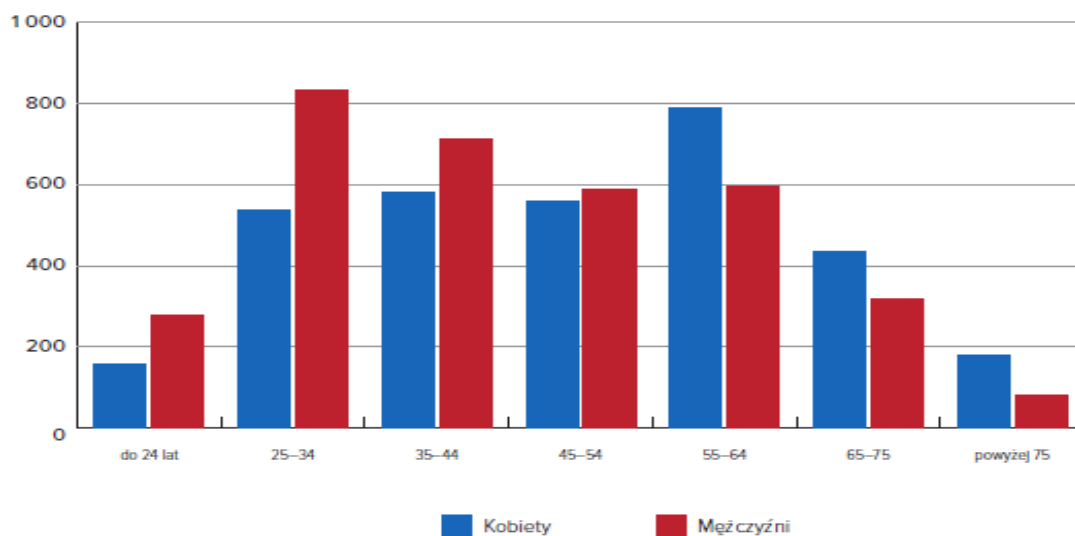
Wykres 5 - Liczba kredytów konsumpcyjnych (ratałnych i gotówkowych) udzielonych w kolejnych miesiącach lat 2011–2013 (w tys. szt.)

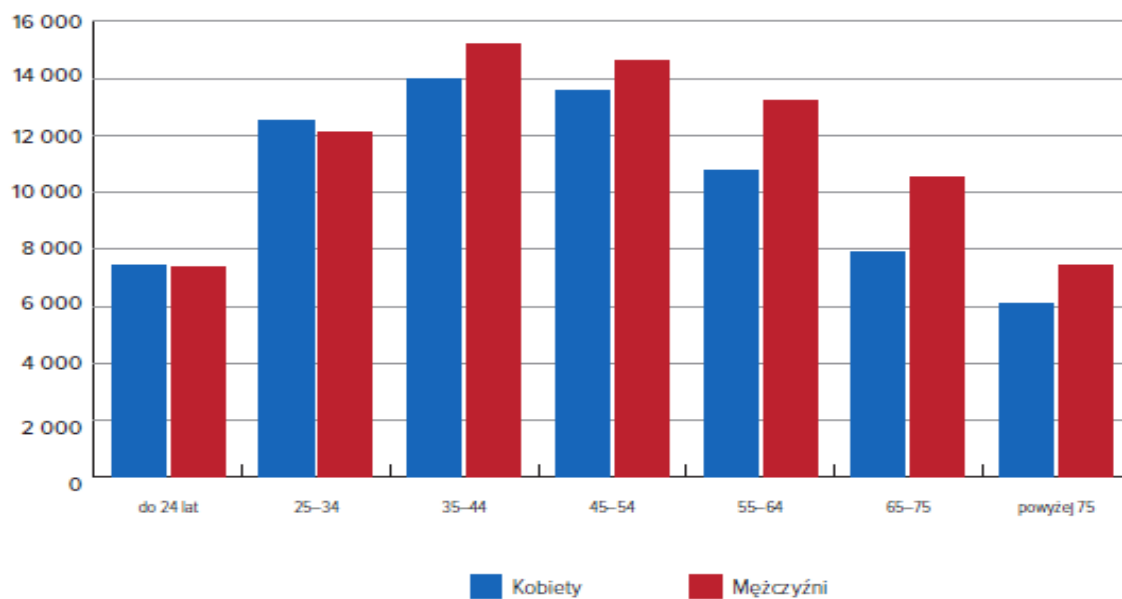
Źródło: [Biuro Informacji Kredytowej, 2015, str. 5]

Wykres 6 – Liczba kredytów konsumpcyjnych udzielonych w 2013 r. według płci i wieku kredytobiorców [w tys. szt.]

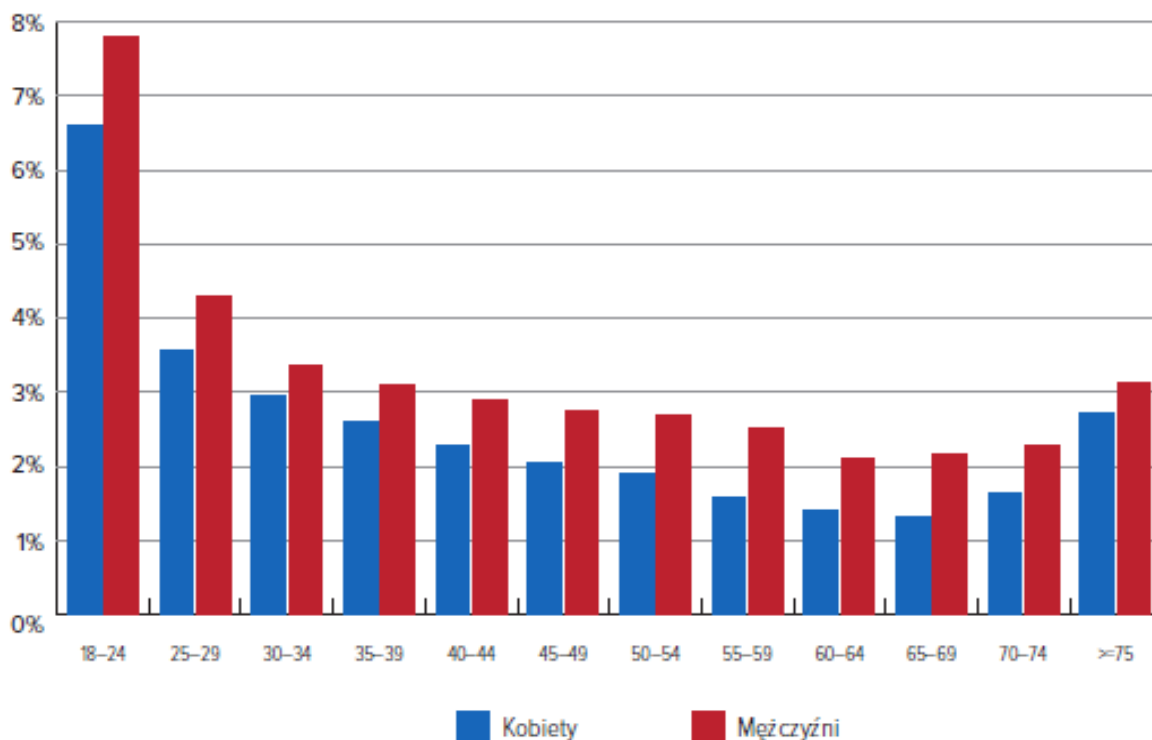
Źródło: [Biuro Informacji Kredytowej, 2015, str. 7].

Wykres 7 – Średnia kwota kredytu udzielonego w 2013 r. według płci i wieku

Źródło: [Biuro Informacji Kredytowej, 2015, str. 8].

Wykres 8 – Udział kredytów konsumpcyjnych z roczników 2011-2013 opóźnionych w obsłudze powyżej 90 dni na koniec grudnia 2013r. w zależności od płci i wieku kredytodawcy

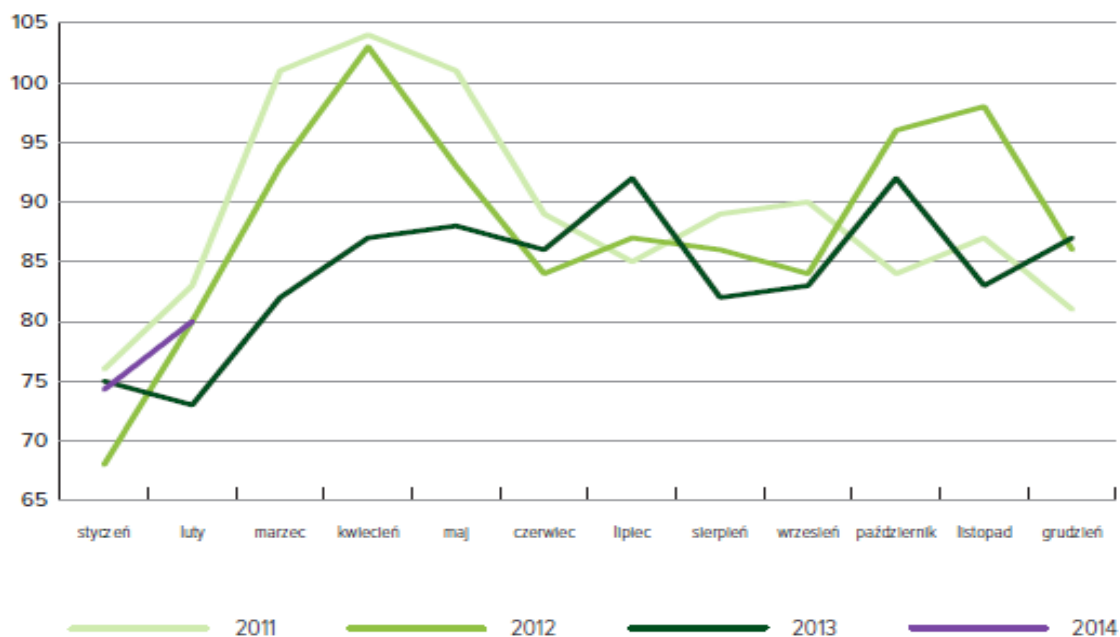
Źródło: [Biuro Informacji Kredytowej, 2015, str. 9].

3.4.2 Karty kredytowe w statystyce BIK

Liczba otwieranych nowych rachunków kartowych tj. przeciętnie ok. 84 tysięcy umów miesięcznie) w zestawieniu z ilością umów zawieranych na kredyty konsumpcyjne jest niewielka.

Poniższy wykres obrazuje liczbę rachunków kart kredytowych otwieranych w kolejnych miesiącach lat 2011-2013:

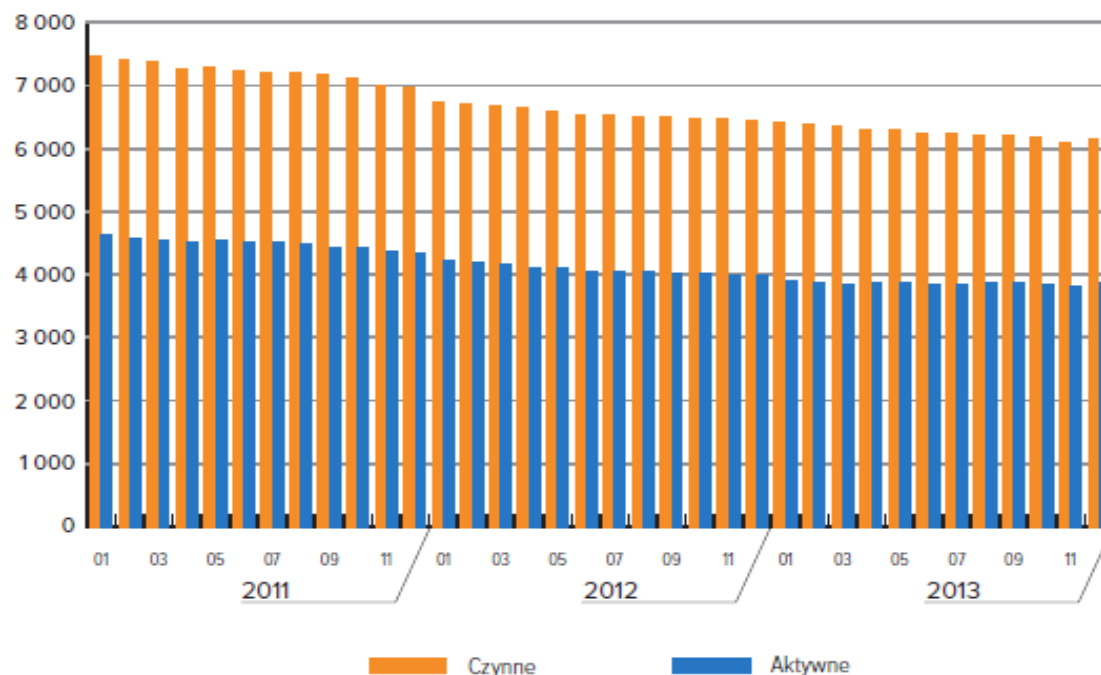
Wykres 9 - Liczba rachunków kart kredytowych otwieranych w kolejnych miesiącach lat 2011-2013 (w tys. szt.)

Źródło: [Biuro Informacji Kredytowej, 2015, str. 14].

Poniższy wykres zawiera liczbę rachunków czynnych i aktywnych na koniec miesiący lat 2011-2013 [w tys. szt.]

Wykres 10 – Liczba rachunków czynnych i aktywnych na koniec miesiący lat 2011-2013 [w tys. szt.]

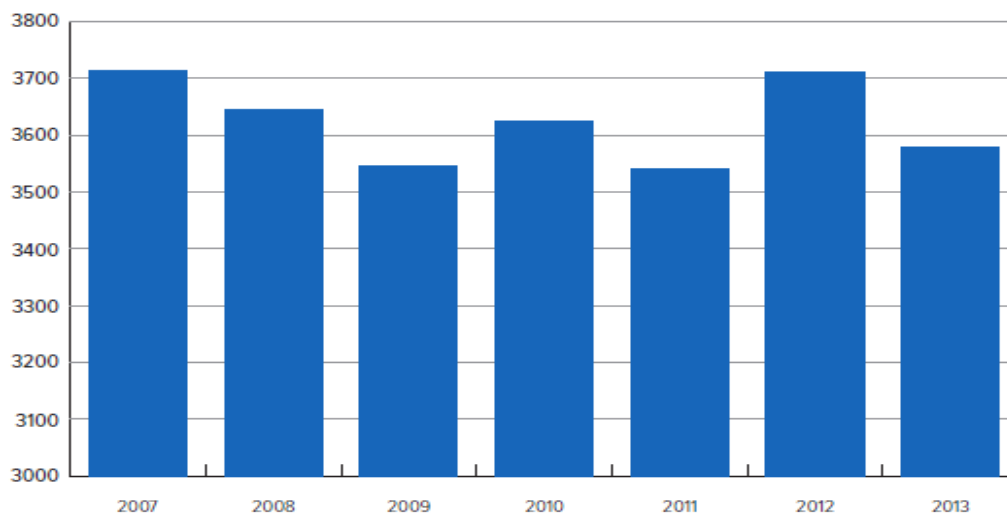

Źródło: [Biuro Informacji Kredytowej, 2015, str. 16].

W grudniu 2013 r. było 3,9 mln kart aktywnych, z czego z czynnym limitem – 6,2 mln, zaś nie aktywnych było 2,3 mln kart.

Poniższy wykres przedstawia średni limit na rachunkach kart kredytowych otwartych w latach 2007 – 2013.

Wykres 11 - średni limit na rachunkach kart kredytowych otwartych w latach 2007 – 2013 [w zł]

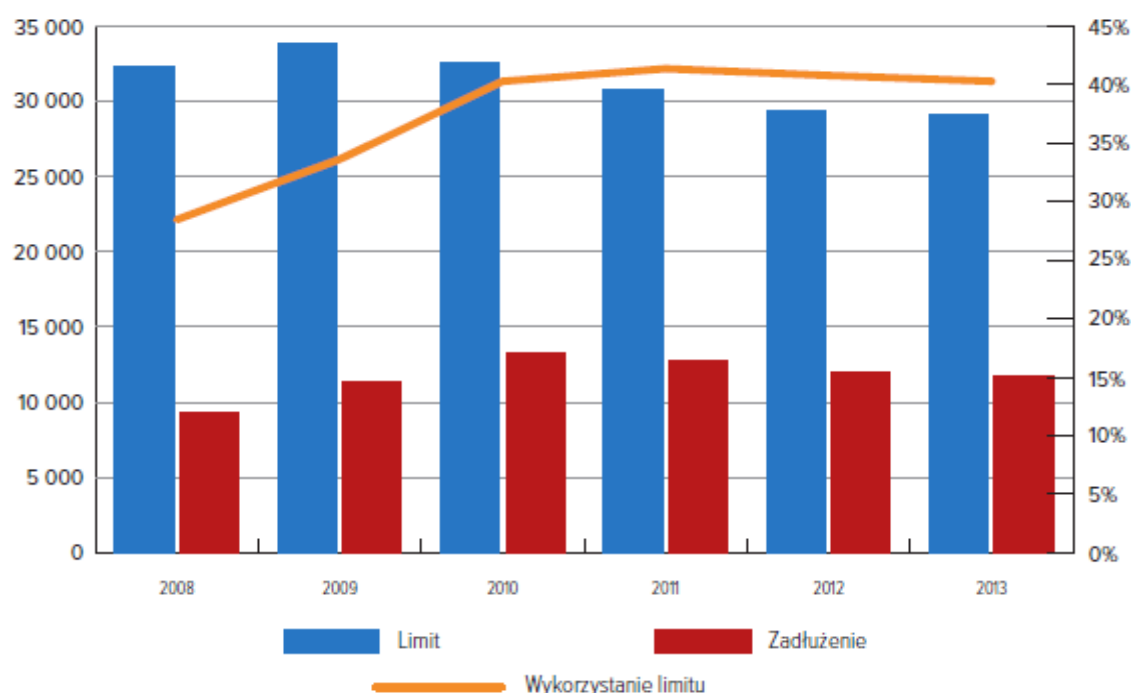

Źródło: [Biuro Informacji Kredytowej, 2015, str. 17].

Przeciętna kwota limitu w ostatnim miesiącu 2013 r. wyniosła 4,8 tys. zł, zaś licząc na 1 kredytobiorcę wynosi ona 6,3 tys. zł. Przeciętny limit w latach 2009 – 2013 generalnie pozostawał na tym samym poziomie pomimo, iż w okresie 2008 – 2013 wynagrodzenie nominalne wzrosło o 24%, natomiast w ujęciu realnym wzrosło o 7%.

Poniższy wykres przedstawia łączną kwotę limitów i zadłużenia na rachunkach kart kredytowych. Stany na koniec roku w latach 2008-2013 [wyrażone w mln zł] zas stopień wykorzystania limitów [w % - oś prawa].

Wykres 12 - łączna kwota limitów i zadłużenia na rachunkach kart kredytowych. Stany na koniec roku w latach 2008-2013 [wyrażone są w mln zł], a stopień wykorzystania limitów [w % - oś prawa]

Źródło: [Biuro Informacji Kredytowej, 2015, str. 18].

4. Sektor pozabankowych firm pożyczkowych (nieprzyjmujących depozytów i nieobjętych nadzorem KNF)

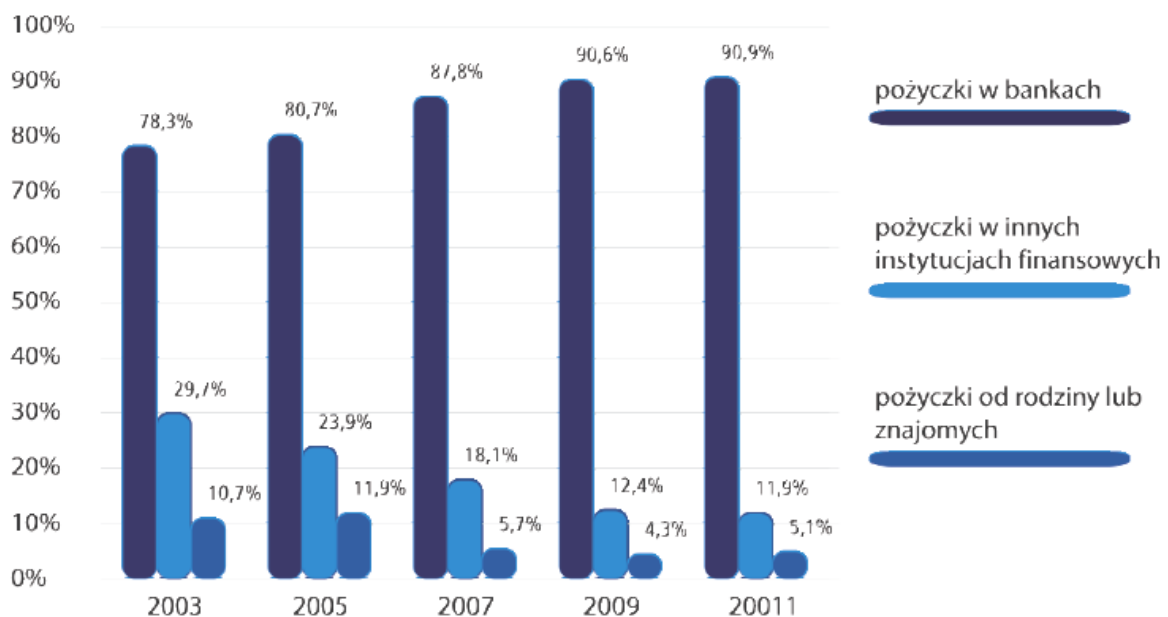
4.1 Charakterystyka i wielkość pozabankowego rynku pożyczek

Sektor bankowy jak wykazano w poprzednim rozdziale jest dominującym kredytodawcą m.in. dla gospodarstw domowych. Nie oznacza to jednak, że jedynym. W

Polsce uzupełnieniem sektora bankowego w segmencie drobnych pożyczek konsumpcyjnych jest rynek firm pożyczkowych. Specyfiką tego rynku jest udzielanie pożyczek o stosunkowo niskich kwotach (najczęściej od 500 do 2000 zł) i na generalnie krótsze okresy (zwykle poniżej 2 lat [Ministerstwo Finansów, 2014, str. 14].

Największym podmiotem tego segmentu w Polsce jest firma Provident S.A. [UOKiK, 2015, str. 11] Pożyczki z tego rynku finansują bieżące potrzeby konsumentów i jednorazowe wydatki, zaś te poważniejsze, jak: zakup lub remont nieruchomości, czy zakup samochodu zasadniczo kredytuje sektor bankowy. Poniższy wykres ilustruje udział gospodarstw domowych posiadających zobowiązanie w banku, instytucji finansowej czy u osoby fizycznej w grupie gospodarstw domowych posiadających zobowiązanie .

Wykres 13 - Udział gospodarstw domowych posiadających kredyt/pożyczkę w banku, innej instytucji finansowej lub u osób prywatnych w grupie gospodarstw domowych, posiadających zobowiązanie

Źródło: [Białowolski, Rynek Firm Pożyczkowych w Polsce. Charakterystyka Sektora i Profil Klienta, 2012, str. 20] [za:] [Czapiński J., 2013].

Obecnie firmy udzielające pożyczek konsumenckich ze środków własnych nie są objęte nadzorem KNF, podobnie jak lombardy czy portale społecznościowe służące kojarzeniu osób fizycznych, które sobie wzajemnie pożyczają środki pieniężne najczęściej bez

zabezpieczenia. To, co istotnie odróżnia firmy pożyczkowe od lombardów to zabezpieczenie. Bowiem te drugie udzielają pożyczek zabezpieczonych zastawem. Działalność pożyczkowa zasadniczo jest regulowana przez przepisy prawa cywilnego i ustawę o kredycie konsumenckim. Nie mają do niej zastosowania przepisy prawa bankowego, stąd też funkcjonowanie tego segmentu finansowego nie jest obarczone tak restrykcyjnymi wymogami zakresie oceny zdolności kredytowej oraz ryzyka kredytowego.

Poniższa tabela przedstawia formy organizacyjno-prawne i dominujących udziałowców podmiotów prowadzących działalność pośrednictwa kredytowego w 2013 r., wśród których znajdują się firmy udzielające pożyczek ze środków własnych. Niestety podmiot badający (GUS) w tym zestawieniu nie wyodrębnił omawianej w tym rozdziale kategorii firm udzielających pożyczek ze środków własnych, która jest kategorią węższą od kategorii podmiotów prowadzących działalność pośrednictwa kredytowego.

Tabela 8 - Forma organizacyjno-prawna i dominujący udziałowcy podmiotów prowadzących działalność pośrednictwa kredytowego w 2013 r.

Wyszczególnienie	Liczba firm	Dominujący udziałowiec (akcjonariusz)				Udział w grupie kapitałowej
		Banki	Pozostałe instytucje finansowe	Przedsiębiorstwa handlowe	Inne podmioty prawne	
Spółki akcyjne	25	6	2	-	17	8
Spółki z o.o.	62	-	12 ¹	7	43	15
Inna forma spółki prawa handlowego	31	2	4	1	24	2

¹W pozycji tej ujęto spółkę, w której udział banków i instytucji finansowych jest równy.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, *Działalność przedsiębiorstw pośrednictwa kredytowego w 2013 roku*, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów GUS, Warszawa 2014.

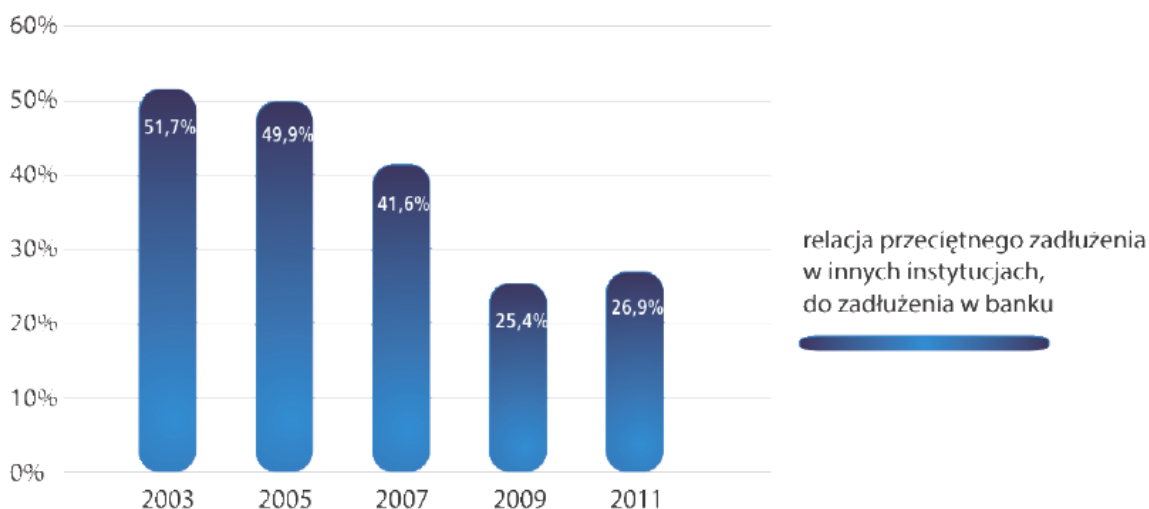
Choć należy zaznaczyć, że w ustawie o kredycie konsumenckim jest zapisany wymóg badania ryzyka kredytowego klienta (nie zaś oceny jego zdolności kredytowej). Zapis taki różni się od rekomendowanego przez Dyrektywę. W efekcie pożyczkobiorcy tego segmentu generalnie reprezentują niższy poziom wiarygodności kredytowej aniżeli ci z sektora bankowego. Ponadto firmy pożyczkowe podlegają przepisom regulującym prowadzenie działalności gospodarczej, w tym ustawie o ochronie danych osobowych oraz ustawie o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Wymienione powyżej źródła prawa stanowią swoistą formę regulacji pozabankowego rynku pożyczek konsumenckich

wraz z jego graczami. Problem z dokładnym scharakteryzowaniem omawianego rynku wynika z tego, iż podmioty działające na nim nie posiadają obowiązku publikowania statystyk przedstawiających liczby i wartości udzielanych pożyczek, nie wspominając już o stosowaniu jednolitych metodologii sprawozdawczych w tym zakresie. Część z graczy tego rynku, najczęściej o relatywnie dużej skali działania przedstawia swoje wyniki do izb gospodarczych, w których jest zrzeszona. Jednak zasadniczo firmy pożyczkowe, jak już wspomniano, jako nieobjęte wystandaryzowanymi wymogami raportowymi posiadają dużą dowolność jeśli chodzi o prezentację własnych danych. Stąd też jeśli już raportują na temat wolumenu udzielonych pożyczek to zwykle robią to w okresach rocznych. Dodatkowo wszelkim porównaniom z sektorem nadzorowanym nie pomagają istotne różnice w zakresie przeciętnego okresu kredytowania oraz przeciętnej wysokości pojedynczej umowy. Dlatego wyniki porównań obu rynków są obarczone istotnymi błędami i można je jedynie brać pod uwagę z zastrzeżeniem iż stanowią źródło wiedzy o charakterze przybliżonym (szacunkowym) [PWC Polska sp. z o.o., 2013, str. 6].

Przez ponad dekadę generalnie malał udział kredytów i pożyczek konsumpcyjnych udzielonych przez podmioty segmentu pozabankowego. Wielkość tego segmentu w całkowitym wolumenie pożyczek konsumenckich całego sektora finansowego jest bardzo niski i z tendencją malejącą. Jest to skutek coraz większego ukredytowania gospodarstw domowych, którego źródłem są instytucje kredytowe (banki). Poniższy wykres ilustruje ewolucję w czasie relacji wielkości zadłużenia w sektorze pozabankowym do wielkości zadłużenia w sektorze bankowym.

Wykres 14 - Ewolucja w czasie relacji wielkości zadłużenia z tytułu pożyczek w sektorze firm pożyczkowych do wielkości zadłużenia w sektorze bankowym

Źródło: [Białowolski, Rynek Firm Pożyczkowych w Polsce. Charakterystyka Sektora i Profil Klienta, 2012, str. 22]

Zarówno dane GUS, jak i BIK świadczą o tym, iż przeciętny produkt kredytowy na cele konsumpcyjne w banku jest ponad ośmiokrotnie większy, aniżeli ten zaciągnięty w firmie pożyczkowej. Podmioty segmentu pozabankowego wykazują się wyróżniającą skutecznością w zakresie dotarcia do klienta o nieco słabszej wiarygodności finansowej w stosunku do tej obserwowanej w segmencie regulowanym. Zdaniem niektórych komentatorów jest to wynikiem efektywnego systemu weryfikacji w oparciu o różne instytucje gromadzące informacje, które zdobyły istotną wiedzę na temat nierzetelnych kredytobiorców, przy jednoczesnym ograniczeniu kosztownej biurokracji towarzyszącej monopolom informacyjnym w zakresie informacji kredytowej. Część badaczy rynku pozabankowego reprezentuje pogląd, iż przyczyną nagłaśnianego zjawiska popadnięcia gospodarstw domowych w spiralę kredytową nie jest zadłużanie się w firmach pożyczkowych lecz u osób prywatnych. Gospodarstwa domowe, które zaciągają zobowiązania finansowe u osób prywatnych charakteryzują się dość niskim poziomem wykształcenia, której towarzyszy mała wiedza na temat finansów, dużo częściej zamieszkujące niewielkie miasteczka. Grupa ta ok. dwukrotnie częściej od kredytobiorców segmentu pozabankowego przeznacza zaciągnięte pożyczki u osób prywatnych na spłatę tych poprzednio zaciągniętych. W przypadku osób o niskich dochodach oznacza to pogorszenie sytuacji finansowej. Słusznym wydaje się pogląd, iż istnienie dwóch równoległych sektorów tj. regulowanego i pozabankowego stwarza możliwość wytworzenia pewnej komplementarności produktów oferowanych na obydwu rynkach. Warto wziąć pod uwagę, iż bazowanie tylko na jednym systemie informacji kredytowej mogłoby skutkować zamknięciem dla części konsumentów możliwości

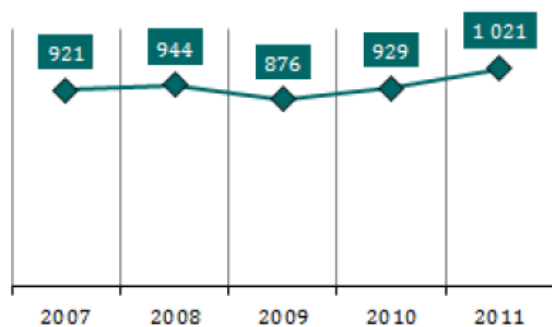
finansowania, zwłaszcza przy uwzględnieniu z zasady bardziej restrykcyjnego podejścia instytucji bankowej do oceny ryzyka kredytowego i zdolności kredytowej [Białowolski, 2012, strony 35-37]. Trzeba jednocześnie dodać, że po rozluźnieniu rekomendacji T polityka kredytowa sektora bankowego w ostatnim okresie tj. I kwartału 2015 r. charakteryzuje się złagodzeniem kryteriów kredytowych przez poszczególne banki, czemu towarzyszy obniżenie marż kredytowych przy jednoczesnym istotnym podwyższeniu pozaodsetkowych kosztów kredytu (banki próbują rekompensować sobie niższe marże kredytowe większymi wpływami z tytułu różnych opłat towarzyszących kredytowi). Polityka zmniejszania dyscypliny kredytowej doprowadziła do podwyższenia popytu na kredyt. W perspektywie najbliższych dwóch kwartałów przewiduje się dalsze złagodzenie kryteriów udzielania przedmiotowych kredytów, czego powodem jest wzrost presji konkurencyjnej [Departament Stabilności Finansowej NBP, 2015, str. 5].

Zgodnie z danymi GUS z 2010 r. na podstawie struktury zapadalności należności w sektorze pożyczek pozabankowych było możliwe oszacowanie całkowitej wielkości zadłużenia udzielonego przez kredytodawców sektora pozabankowego (w firmach pośrednictwa kredytowego) na 2,3 – 2,5 mld PLN, przy jednoczesnym zadłużeniu gospodarstw domowych w sektorze bankowym na poziomie 130 – 140 mld PLN. Wynika z tego, iż udział rynku pozabankowych pożyczek gotówkowych stanowi mniej niż 2% analogicznego rynku w sektorze bankowym [Białowolski, Rynek pożyczek gotówkowych - zagrożenie czy szansa dla gospodarstw domowych o podwyższonym profilu ryzyka kredytowego, 2012, str. 7]. Z kolei firma PWC w badaniu „*Rynek firm pożyczkowych w Polsce*” szacuje, że w pierwszych trzech kwartałach 2013 r. zadłużenie wobec firm z segmentu pozabankowego wyniosło 3-4 mld zł [PWC Polska sp. z o.o., 2013, str. 11]. Na wartość 3-4 mld zł pożyczek udzielanych w skali roku na przedmiotowym rynku wskazuje Komisja Nadzoru Finansowego w „*Raporcie o sytuacji banków za 2012 r.*”, w którym został zawarty suplement stanowiący integralną część raportu pt. *Rynek pozabankowych usług pożyczkowych*” [KNF, 2013, str. 117].

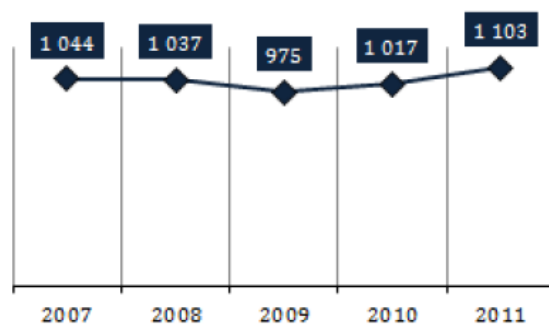
Wykres 15 - Działalność firm pożyczkowych niepowiązanych z bankami w latach 2007-2011

	Liczba udzielonych pożyczek (tys.)	Zmiana rok/rok	Wartość udzielonych pożyczek (mln zł)	Zmiana rok/rok	Liczba klientów na koniec roku (tys.)	Zmiana rok/rok	Wartość pożyczek na koniec roku (mln zł)	Zmiana rok/rok
2007	1 044	x	1 511	x	921	x	1 282	x
2008	1 037	-7	1 673	162	944	23	1 482	200
2009	975	-62	1 503	-170	876	-68	1 574	92
2010	1 017	42	1 569	66	929	53	1 718	144
2011	1 103	86	1 798	229	1 021	92	2 008	290

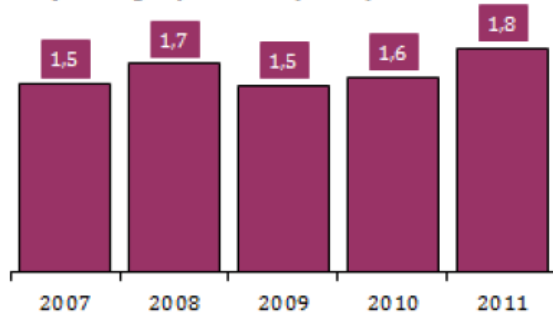
Liczba klientów na koniec roku (tys.)

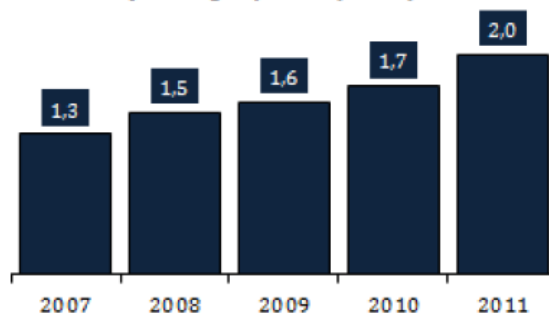
Liczba udzielonych pożyczek (tys.)

Wartość pożyczek udzielonych w poszczególnych latach (mld zł)

Wartość portfela pożyczek na koniec poszczególnych lat (mld zł)

Źródło: [KNF, 2013] [za:] Konfederacja Przedsiębiorstw Finansowych (KPF).

Zadłużenie osób fizycznych w 2013 roku (w mld zł) w bankach i firmach pożyczkowych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9 – Zadłużenie osób fizycznych udzielonych przez banki i firmy pożyczkowe w 2013 roku (w mld zł)

Tabela 1. Zadłużenie osób fizycznych udzielonych przez banki i firmy pożyczkowe w 2013 roku (w mld PLN)

Całkowite zadłużenie gospodarstw domowych w bankach*	543,2
Zadłużenie gospodarstw domowych w bankach z tytułu kredytów konsumpcyjnych*	122,7
Zadłużenie gospodarstw domowych w firmach pożyczkowych**	4,0

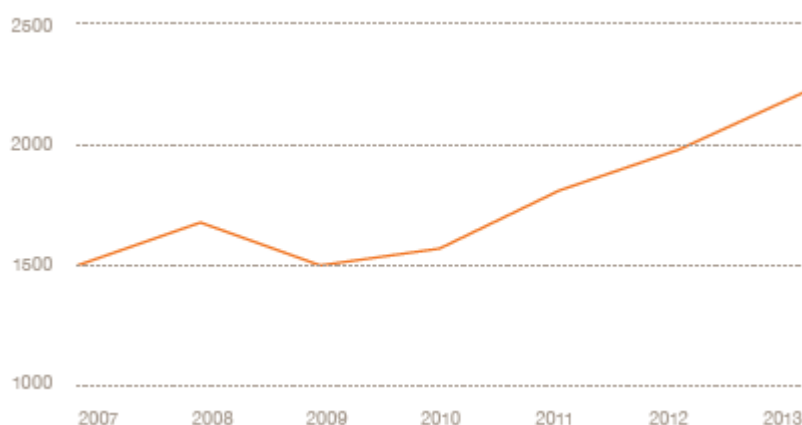
*Wartość średnia za III kwartał 2013 na podstawie danych KNF, zagregowane dane miesięczne sektora bankowego

**Szacunki PwC na podstawie danych z Diagnozy Społecznej 2013 i KNF

Źródło: [PWC Polska sp. z o.o., 2013, str. 12] [za:] [Czapiński J., 2013] oraz [KNF, 2013].

Obszar rynku usług finansowych, który był domeną instytucji kredytowych (banków) od ponad 2 dekad rozwijał się dość dynamicznie, jednak na przełomie 2008 i 2009 roku miała miejsce strukturalna zmiana źródeł finansowania konsumpcji (dotychczas głównie finansowanej poprzez kredyt) bowiem zaczęła ona być - w większym stopniu aniżeli w ubiegłych latach - finansowana oszczędnościami. Ta właśnie zmiana w dużej mierze zadecydowała o zmniejszeniu popytu na pożyczkę i kredyt. Zarówno zaostrzenie procedur kredytowych po kryzysie 2008+ oraz skutki wprowadzenia przez KNF Rekomendacji T spowodowały, iż nastąpił w Polsce wzrost wolumenu należności firm pożyczkowych z segmentu pozabankowego. Ilustruje to poniższy wykres.

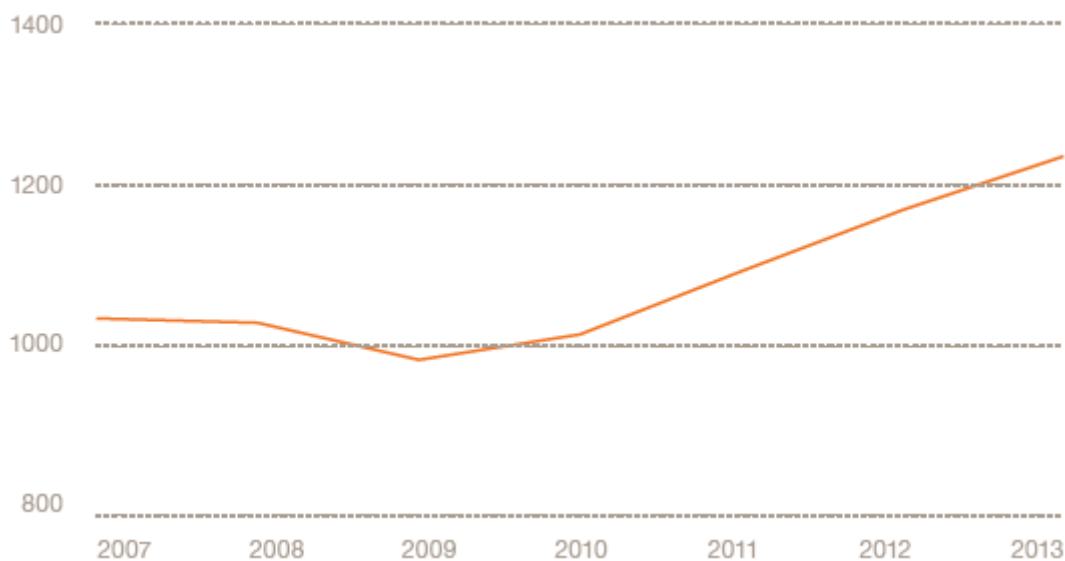
Wykres 16 – Wartość pożyczek udzielonych przez firmy – członków KPF (w mln zł)

Źródło: [PWC Polska sp. z o.o., 2013, str. 12].

Poniższy wykres ilustruje liczbę pożyczek udzielonych przez firmy – członków KPF (w tys. szt.).

Wykres 17 – Liczba pożyczek udzielonych przez firmy – członków KPF (w tys. szt.)

Źródło: [PWC Polska sp. z o.o., 2013, str. 13].

4.2 Działalność przedsiębiorstw pośrednictwa kredytowego w Polsce w 2013

W 2013 r. GUS przeprowadził badania działalności przedsiębiorstw pośrednictwa kredytowego oraz przedsiębiorstw udzielających pożyczek ze środków własnych². Według danych przedstawionych w publikacji opracowanej na podstawie wyników tych badań:

- Na 118 badanych firm 64 podmioty nie udzielały pożyczek ze środków własnych, zaś
  - **50 firm w prowadziło działalność polegającą na udzielaniu pożyczek ze środków własnych. Dla 23 z nich działalność pożyczkowa stanowiła jedyny rodzaj działalności, dla 17 była to działalność dominująca, a dla 10 działalność uboczną;**
  - 4 firmy prowadziły działalność mieszaną tj. współpracowały z instytucjami kredytowymi (bankami) oraz udzielały pożyczek ze środków własnych
- Dokładniejsze dane z tego zakresu zawiera poniższa tabela.

Tabela 10 – Zakres działalności pośrednictwa kredytowego w 2013 r.

Wyszczególnienie	Podmioty pośrednictwa kredytowego

² Główny Urząd Statystyczny przeprowadził w roku 2013 badania działalności przedsiębiorstw pośrednictwa kredytowego oraz przedsiębiorstw udzielających pożyczek ze środków własnych, Źródło: Główny Urząd Statystyczny, *Działalność przedsiębiorstw pośrednictwa kredytowego w 2013 roku*, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów GUS, Warszawa 2014.

	Ogółem	nie udzielające pożyczek ze środków własnych	udzielające pożyczek ze środków własnych	udzielające pożyczek ze środków własnych i współpracujące z bankami
Pośrednictwo kredytowe	118	64	50	4
jedyny rodzaj działalności	39	16	23	-
działalność dominująca	52	35	17	-
działalność uboczna	27	13	10	4

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, *Działalność przedsiębiorstw pośrednictwa kredytowego w 2013 roku*, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów GUS, Warszawa 2014.

Firmy udzielające pożyczek ze środków własnych w 2013 r. podpisały w sumie 12.741 umów z różnymi podmiotami, z tego 3.514 ze spółkami prawa handlowego, zaś 9.227 z innymi podmiotami. Przedstawia to poniższa tabela.

Tabela 11 - Liczba umów z podmiotami, z którymi współpracowały przedsiębiorstwa prowadzące działalność pośrednictwa kredytowego w 2013 r.

Wyszczególnienie	Podmioty pośrednictwa kredytowego			
	Ogółem	nie udzielające pożyczek ze środków własnych	udzielające pożyczek ze środków własnych	udzielające pożyczek ze środków własnych i współpracujące z bankami
Ogółem	26 536	13 582	12 741	113
Banki ²	525	520	-	5
Spółki prawa handlowego	6 478	2 947	3 514	17
Inne	19 433	10 115	9 227	91

²Banki mogą zawierać umowy z wieloma podmiotami pośrednictwa kredytowego

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, *Działalność przedsiębiorstw pośrednictwa kredytowego w 2013 roku*, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów GUS, Warszawa 2014.

W firmach udzielających pożyczek ze środków własnych w 2013 r. było zatrudnionych 4.647 osób, zaś liczba stacjonarnych, własnych punktów sprzedaży wyniosła 166 placówek (miejsc obsługi klienta).

Tabela 12 - Sieć dystrybucji i zatrudnienie w podmiotach prowadzących działalność pośrednictwa kredytowego w 2013 r.

Wyszczególnienie	Podmioty pośrednictwa kredytowego

	Ogółem	nie udzielające pożyczek ze środków własnych	udzielające pożyczek ze środków własnych	udzielające pożyczek ze środków własnych i współpracujące z bankami
Zatrudnienie	16 225	11 312	4 647	266
Liczba stacjonarnych, własnych punktów sprzedaży	1 169	913	166	90

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, *Działalność przedsiębiorstw pośrednictwa kredytowego w 2013 roku*, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów GUS, Warszawa 2014.

Najczęstszym kanałem pozyskiwania klientów przez firmy pożyczkowe w 2013 r. był w kolejności: Internet, ulotki, media, sprzedaż osobista i inne. Szczegółowo zostało to przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 13 - Kanały pozyskiwania klientów przez przedsiębiorstwa pośrednictwa kredytowego w 2013 r.

Wyszczególnienie	Podmioty pośrednictwa kredytowego			
	Ogółem	nie udzielające pożyczek ze środków własnych	udzielające pożyczek ze środków własnych	udzielające pożyczek ze środków własnych i współpracujące z bankami
Oczekiwanie na klienta w placówce handlowo-usługowej	60	41	16	3
Sprzedaż osobista	60	33	26	1
Poczta	19	11	7	1
Telefonia stacjonarna i komórkowa	77	48	25	4
Internet	82	41	37	4
Media (prasa, TV, radio)	50	21	27	2
Ulotki	66	34	31	1

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, *Działalność przedsiębiorstw pośrednictwa kredytowego w 2013 roku*, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów GUS, Warszawa 2014.

Pośród firm udzielających pożyczek ze środków własnych w 2013 r. – 44 z nich prowadziły monitoring udzielonych kredytów. Jak wygląda ten wynik na tle całej kategorii podmiotów pośrednictwa kredytowego zostało przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 14 - Liczba podmiotów pośrednictwa kredytowego prowadzących monitoring udzielonych kredytów w 2013 r.

Wyszczególnienie	Liczba
Podmioty pośrednictwa finansowego prowadzące monitoring ogółem	58
Podmioty pośrednictwa finansowego nie udzielające pożyczek ze środków własnych	11
Podmioty pośrednictwa finansowego udzielające pożyczek ze środków własnych	44
Podmioty pośrednictwa finansowego udzielające pożyczek ze środków własnych i współpracujące z bankami	3

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, *Działalność przedsiębiorstw pośrednictwa kredytowego w 2013 roku*, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów GUS, Warszawa 2014.

Jeśli chodzi o liczbę firm pożyczkowych uczestniczących w windykacji zagrożonych należności to w 2013 r. wyniosła ona 44. Szczegółowe zestawienie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15 - Liczba podmiotów pośrednictwa kredytowego uczestniczących w windykacji zagrożonych należności w 2013 r.

Wyszczególnienie	Podmioty pośrednictwa kredytowego			
	Ogółem	nie udzielające pożyczek ze środków własnych	udzielające pożyczek ze środków własnych	udzielające pożyczek ze środków własnych i współpracujące z bankami
Ogółem, w tym:	61	13	44	4
samodzielnie	46	8	34	4
we współpracy z bankiem	7	7	-	-
na podstawie umowy z firmą windykacyjną	29	2	26	1

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, *Działalność przedsiębiorstw pośrednictwa kredytowego w 2013 roku*, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów GUS, Warszawa 2014.

Niestety badanie GUS pt. *Działalność przedsiębiorstw pośrednictwa kredytowego w 2013 roku*, przedstawia informacje na temat ilości zawartych umów pożyczkowych oraz

wartości, na jakie opiewają te umowy, jednak w układzie bez podziału na poszczególne podmioty kategorii podmioty pośrednictwa kredytowego. Dlatego nie można dokonać wyliczenia ile spośród podanych wartości dla całej kategorii przypada na segment, który jest w zakresie zainteresowania niniejszego opracowania. Poza tym w opracowaniu GUS nie sprecyzowano co dokładnie oznacza pozycja „wartość udzielonych kredytów i pożyczek z udziałem podmiotów pośrednictwa kredytowego”. Nie wiadomo zatem, czy jest to wartość nowoudzielonych pożyczek i kredytów w roku 2013, czy jest to stan należności na koniec 2013 r. z tytułu wszystkich działających umów pożyczkowych i kredytowych.

5. Podsumowanie – możliwe scenariusze rozwoju rynku pożyczek konsumenckich w Polsce

O ile dane na temat wielkości rynku pożyczek konsumenckich z sektora bankowego są dość rzetelne, albowiem:

- monetarne instytucje finansowe w Polsce nadzorowane przez KNF są zobligowane do przekazywania sprawozdań finansowo-ekonomicznych w standardzie FINREP (raportowanie finansowe/ *Financial Reporting*) zobligowane są wszystkie,
- za gromadzenie i przetwarzanie danych, o których mowa powyżej, odpowiadają profesjonalne instytucje, takie jak Narodowy Bank Polski, czy Komisja Nadzoru Finansowego.

Inaczej wygląda kwestia sprawozdawczości pochodzącej od podmiotów z sektora pozabankowego rynku pożyczek, do których należą:

- firmy pożyczkowe powiązane z bankami udzielające głównie kredytów konsumenckich-ratalnych na zakup towarów i usług,
- firmy pożyczkowe działające samodzielnie udzielające głównie krótkoterminowych pożyczek gotówkowych, a także
- osoby fizyczne, jak rodzina i znajomi oraz osoby trzecie [KNF, 2013, str. 115].

Podmioty te nie są zobowiązane do sprawozdawania na rzecz regulatorów i nadzorców rynków finansowych, tak jak ma to miejsce w przypadku MIF. Najczęściej wiedzę na temat omawianego rynku czerpie się ze strony branżowych zrzeszeń firm pożyczkowych oraz badań ośrodków socjologicznych. Ograniczenia takie jak: kompletne dane o skali działania firm pożyczkowych oraz pożyczek otrzymanych od osób fizycznych, różne standardy

prezentowania danych przez wymienione podmiotów, które najczęściej nie podają, tak jak banki, stanów bilansowych, a jedynie wielkość udzielonych w danym okresie pożyczek [KNF, 2013, str. 115]; oraz nieuwzględnianie wszystkich podmiotów rynku pozabankowego; sprawia, że wynik przetwarzania tych informacji nie jest do końca wiarygodny. Z powyższego względu próba oszacowania pełnej skali finansowania osób fizycznych w Polsce, uwzględniającej rynek MIF oraz pozabankowy, jest obarczona istotnym błędem statystycznym, i ma jedynie charakter szacunkowy.

Według badania *Diagnoza społeczna 2013* [Czapiński J, Panek T., 2013] ok. 0,7% całkowitej wielkości zobowiązań Polaków pochodzi od pozabankowych podmiotów pożyczkowych, zaś od banków ten odsetek wynosi aż ok. 97%. Zgodnie z danymi zawartymi w tabelach niniejszego materiału pochodzącymi z kwartalnych raportów KNF całkowite zadłużenie gospodarstw domowych od sektora bankowego na 09' 2014 wyniosło **582,8 mld zł**. Na ten sam okres zadłużenie gospodarstw domowych w bankach z tytułu zaciągnięcia kredytów konsumpcyjnych wyniosło **131,3 mld zł**.

Przyjmując powyższe, to wielkość rynku pożyczek pozabankowych wynosi **ok. 4,1 mld zł**. Z kolei P. Białowolski szacuje rynek pożyczek gotówkowych na ok. 2% łącznego rynku pożyczek bankowych w segmencie pożyczek konsumpcyjnych tj. **ok. 2,3 – 2,5 mld zł** [Białowolski, Rynek Firm Pożyczkowych w Polsce. Charakterystyka Sektora i Profil Klienta, 2012, str. 4]. Dane w oparciu, o które wspomniany autor dokonywał szacunku opierały się na sprawozdaniach przekazanych do Konferencji Przedsiębiorstw Finansowych (KNP) przez podmioty pożyczkowe reprezentujące łącznie ok. 80-90% przedmiotowego rynku. Według danych z GUS, 16 firm pożyczkowych udzieliło w 2011 r. ze środków własnych pożyczek o łącznym wolumenie **2,4 mld zł**. Zatem uwzględniając niekompletność danych (nie uwzględniając i tak nieznaną wielkość szarej strefy omawianego rynku) można szacować ów rynek na **ok. 3-4 mld zł** [KNF, 2013, str. 117].

W powyższej wielkości zawiera się grupa kapitałowa International Personal Finance, która jest m.in. właścicielem największego w Polsce gracza na przedmiotowym rynku specjalizującego się w pożyczkach domowych, i od niedawna (on 6 lutego 2015) w pożyczkach *on line*, tj. spółki Provident oraz internetowej firmy pożyczkowej Hapi Pożyczki. Najnowsze wyniki za 2014 r. tej grupy dotyczące jej spółki Provident Polska są niestety podane dla w zestawieniu z wynikami podmiotu *IPF* na Litwie, co na chwilę sporządzania

niniejszego materiału uniemożliwia aktualną ocenę udziału (jako wolumenu pożyczek Home credit w wolumenie ogółem dla przedmiotowego rynku) tej grupy w omawianym rynku w Polsce. Średni stan należności netto (wolumen kredytowy) w roku IPF w obu wymienionych krajach wyniósł w 2014 wyniósł ok. 1,65 mld zł. Zysk przed opodatkowaniem wygenerowany przez część tego wolumenu przypadającą na Polskę wyniósł ok. 420 mln zł [International Finance Personal, 2015]. Na koniec 2012 r. wynik finansowy brutto Provident SA wyniósł ok. 341 mln zł, zaś wolumen kredytów ok. 1,8 mld zł (przy czym nieznana jest metodologia zaprezentowania tego wyniku, jednak można się domyślać, że jest to wartość udzielonych kredytów ogółem, a nie stan bilansowy, czy średni stan bilansowy; kurs do przeliczenia wyników IPF podawanych w GBP przyjęto 5,5 zł/GBP). A więc rzeczywiste zadłużenie liczone, jako stan udzielonych pożyczek na koniec 2012 r. będzie nieco niższe.

Udział na tle sektora bankowego portfela pożyczek udzielonych przez system SKOK oraz pozabankowe firmy pożyczkowe na koniec 2011 wyniósł odpowiednio 8,4% (10,9 mld zł) i 1,5% (2 mld zł). Przy czym portfel pożyczek konsumpcyjnych sektora bankowego na ten okres wyniósł 130,3 mld. Tak więc cały rynek bankowy i pozabankowy w tym okresie wyniósł ok. 143,2 mld zł [KNF, 2013, str. 119].

5.1 Przewidywane skutki dla rynku pożyczek konsumenckich wdrożenia przepisów Projektu rządowego

Największym problemem przy formułowaniu możliwych scenariuszy dalszego rozwoju sytuacja na rynku pożyczek bankowych jest to, że przyjęty w kwietniu br. przez rząd Projekt nowelizacji m.in. Ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, zawiera wiele niejednoznacznych przepisów, wśród których są takie, które wręcz mogą spowodować zamknięcie segmentu „chwilówek”. Szczególnie dotyczy to projektowanego brzmienia następujących artykułów ustawy o kredycie konsumenckim:

- Art. 33a – ustalającego limit łącznej wysokości innych opłat z tytułu zaległości w spłacie kredytu, do wysokości równowartości kwoty odsetek maksymalnych za opóźnienie należnych na dzień pobrania tych opłat;
- Art. 36a – ustalającego maksymalną kwotę kosztów pozaodsetkowych kredytu, jako sumę 25% całkowitej kwoty kredytu oraz 30% całkowitej kwoty kredytu wyrażonej w

stosunku rocznym; oraz ustalającego jednocześnie, że pozaodsetkowe koszty kredytu w całym okresie kredytowania nie mogą być wyższe od całkowitej kwoty kredytu;

- Art 36 b. – dotyczącego propozycji wprowadzenia zmian w Ustawie o Kredycie Konsumenckim poprzez dopisanie brzmienia artykułu 36 b. wprowadzającego nowe zasady funkcjonowania kredytu w okresie 120 dni od dnia wypłacenia pożyczki, w tym ustalającego, iż całkowitą kwotę kredytu stanowi kwota udzielonego i wypłaconego kredytu, którego spłata została następnie odroczone; oraz, że do pozaodsetkowych kosztów kredytu wlicza się wszystkie koszty i opłaty związane z wydłużeniem okresu kredytowania, które kredytobiorca jest obowiązany ponieść w związku z odroczeniem spłaty, naliczone w stosunku do całkowitej kwoty kredytu pierwotnie udzielonego w okresie 120 dni od jego wypłaty; oraz
- Art. 36 c. – stanowiącego, iż w razie udzielenia przez kredytodawcę konsumentowi, który nie dokonał pełnej spłaty kredytu, kolejnych kredytów w okresie 120 dni od dnia wypłaty pierwszego z kredytów, całkowitą kwotę kredytu stanowi kwota pierwszego z udzielonych kredytów, a pozaodsetkowe koszty kredytu obejmują sumę pozaodsetkowych kosztów wszystkich kredytów udzielonych w tym okresie.

Obecnie wiele ośrodków lobbystycznych oraz komentatorów przedstawia szereg wątpliwości, co do tego, jak proponowane przepisy mogą wpłynąć na analizowany rozwój sytuacji na przedmiotowym rynku. Wspomnianą niejednoznaczność potwierdza to, iż oceny różnych ośrodków lobbystycznych dotyczących przedmiotowego rządowego projektu, czasem wręcz sobie wzajemnie przeczą. Nie ma nawet pewności, czy niektóre z proponowanych przepisów dotyczą jedynie pożyczek konsumenckich udzielanych przez firmy pożyczkowe, czy też przez podmioty sektora bankowego. Dlatego jest sprawą dużej wagi, aby ustawodawca zadbał o to, by ostatecznie przyjęte przepisy nie były napisane z punktu widzenia świadomego faworyzowania bądź degradowania poszczególnych podmiotów udzielających pożyczek konsumenckich czy modeli biznesowych. Nadrzędnym celem wprowadzanych przepisów powinno być zwiększenie ochrony konsumenta, w związku z istniejącą asymetrią (na jego niekorzyść) relacji między nim, a kredytodawcą.

Przywoływany w niniejszym materiale Projekt rządowy zapewne w jakimś stopniu wpłynie na zmiany na rynku pożyczek konsumenckich, zarówno w układzie podmiotowym (ilość i struktura podmiotów działających na pozabankowym rynku pożyczek), jak i

przedmiotowym (rodzaj i struktura oferowanych usług). Do końca jednak trudno przewidzieć jak zareagują na zmianę przepisów poszczególni gracze tego rynku. Można wyraźnie dostrzec nerwowość wielu z nich wynikającą z oczekiwania na ostateczny kształt przepisów, jaki zostanie przyjęty przez ustawodawcę. Szczególnie dotyczy to firm udzielających tzw. pożyczek „chwilówek”. Poniżej zostały wyszczególnione brzmienia wybranych przepisów przywoływanego Projektu rządowego, które wraz z przepisem o nowych uprawnieniach KNF wobec firm pożyczkowych, w największym stopniu mogą determinować zmiany na omawianym rynku, zwłaszcza w segmencie „chwilówek”:

- (zmiana w kodeksie cywilnym) maksymalna wysokość odsetek za opóźnienie nie może przekraczać sześciokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego NBP (odsetki maksymalne za opóźnienie);
- (zmiana w kodeksie cywilnym) jeśli wysokość odsetek za opóźnienie wynikających z czynności prawnej przekraczają wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne;
- (w ustawie o kredycie konsumenckim) na całkowity koszt kredytu składają się koszty odsetkowe i pozaodsetkowe;
- (w ustawie o kredycie konsumenckim) pozaodsetkowe koszty kredytu – to wszelkie koszty inne niż odsetki oraz koszty usług dodatkowych;
- (w ustawie o kredycie konsumenckim) maksymalne dopuszczalne koszty pozaodsetkowe nie mogą być wyższe od sumy 25% całkowitej kwoty kredytu oraz 30% całkowitej kwoty kredytu wyrażonej w stosunku rocznym;
- (w ustawie o kredycie konsumenckim) do pozaodsetkowych kosztów kredytu dolicza się wszystkie koszty i opłaty związane z wydłużeniem okresu kredytowania naliczone w stosunku do całkowitej kwoty kredytu w okresie 120 dni od dnia wypłaty kredytu;
- (w ustawie o kredycie konsumenckim) w przypadku udzielenia konsumentowi, który nie dokonał pełnej kwoty kredytu, kolejnych kredytów w okresie 120 dni od dnia wypłaty pierwszego z kredytów, całkowitą kwotę kredytu stanowi kwota pierwszego z kredytów zaś pozaodsetkowe koszty kredytu obejmują sumę pozaodsetkowych kosztów wszystkich kredytów udzielonych w tym czasie [Ministerstwo Finansów, 2014, strony 12-13].

Wprowadzenie powyższych uregulowań prawdopodobnie radykalnie zmniejszy opłacalność udzielania „chwilówek”. Jednak do końca nie wiadomo, jak na wprowadzenie tych przepisów zareagują firmy pożyczkowe. Często jest bowiem tak, że podmioty gospodarcze znajdują rozwiązania prawne na obejście przepisów, które w nie uderzają. O tym jednak wnioskodawca i ustawodawca najczęściej dowiadują się już po wdrożeniu przepisów zaostrzających istniejący stan prawny. Pewne jest jednak, iż nowe przepisy obejmą wszystkie firmy pożyczkowe, a więc każdy podmiot tego rynku będzie podlegał tym samym przepisom. Od 2007 r. rynek pożyczek pozabankowych wartościowo utrzymuje tendencja wzrostową (jedynie z lekkim, spadkiem w 2009 r.) [KNF, 2013, str. 117], jednak liczony, jako udział w całym sektorze pożyczek konsumenckich notuje on stałą tendencję malejącą (odwrotnie do sektora bankowego, co głównie wynika z wyższego ok. ośmiokrotnie, w przypadku banków, przeciętnego zadłużenia kredytowego) [Białowski, Rynek Firm Pożyczkowych w Polsce. Charakterystyka Sektora i Profil Klienta, 2012, str. 48]. Wprowadzanie w tym okresie różnych nowych regulacji nie spowodowało żadnych zasadniczych zmian na przedmiotowym rynku, i zwykle po okresie dostosowawczym większość firm tego rynku dalej kontynuowało swój autorozwój. Jedną z zalet funkcjonowania podmiotów pożyczkowych jest to, iż są one czynnikiem stymulującym sektor bankowy, a więc wywierającym presję konkurencyjną, która służy konsumentowi. Zresztą ta presja działa w obie strony, ponieważ firmy pożyczkowe mając obok siebie bardziej humanitarny (co nie oznacza, iż wystarczająco humanitarny) sektor bankowy, zostają zmuszone do redukcji zachowań o charakterze nadmiernie agresywnym (zwłaszcza ze sfery windykacyjnej). Wynika to z faktu, iż rosnąca świadomość konsumenta podpowiada mu, że bezpieczniej i taniej jest zaciągać pożyczkę w banku aniżeli w firmie pożyczkowej. Choć zwykle jest też tak, że skłonność konsumentów do korzystania z pożyczek pozabankowych wynika z większego prawdopodobieństwa uzyskania pożyczki od firmy pożyczkowej, a nie od banku, w szczególności dotyczy to osób o niskiej zdolności i wiarygodności kredytowej.

5.1.1 Sytuacja Providenta w kontekście przepisów projektu rządowego

Zastanawiającym jest fakt, że firma IPF, właściciel spółki Provident, jak napisano wcześniej, głównego gracza na pozabankowym rynku pożyczek konsumenckich, wiedząc o projekcie rządowym, którego przepisy w razie wejścia w życie uderzą w segment „chwilówek” postanowiła rozpocząć funkcjonowanie firmy udzielającej pożyczek on-line

"Hapi pożyczki", która w ofercie produktowej m.in. posiada produkty o charakterze krótkoterminowych (od 3 m-cy wzwyż), niemal „chwilówkowych”. Świadczyć to może o:

- Wykorzystaniu czasu, który pozostał do ewentualnego „zamknięcia” rynku „chwilówek” (po wejściu w życie przepisów Projektu rządowego uderzających w „chwilówki”) na przejęcie z tego rynku najlepszych klientów, którym z czasem zaczną oferować produkty na dłuższe okresy kredytowania i na nieco większe kwoty;
- Nadążaniu za rynkiem, tj. za nowymi trendami na przedmiotowym rynku wykorzystującymi coraz większą dostępność Internetu wśród kredytobiorców;
- Walce o „lepszego” klienta (klienci Internetowi charakteryzują się większą wiarygodnością finansową i zdolnością kredytową);
- Dywersyfikacji kanałów dystrybucji i stopniowym zmniejszaniu udziału sprzedaży produktów z wykorzystaniem stosunkowo kosztownego tradycyjnego kanału stacjonarnego;

Jest też możliwy, choć mało prawdopodobny, inny scenariusz związany z otwarciem się Providenta na „zamykany” rynek „chwilówek”. Być może firma ta posiada wiedzę na temat sposobu ominięcia przepisów, które mają dyskryminować rynek „chwilówek”, który wcale nie musi zostać „zamknięty”. Być może jest to związane z nieuregulowaniem kwestii limitu maksymalnej wysokości kosztów pozaodsetkowych w odniesieniu do odnawialnych produktów kredytowych, czy kart kredytowych. W projektowanym brzmieniu art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim wprowadzono wzór na wyliczenie maksymalnej wysokości kosztów pozaodsetkowych z użyciem parametru „n”, który oznacza okres spłaty określony w dniach. A przecież produkty o charakterze odnawialnym mają to do siebie, że mogą być spłacone w każdym momencie lub też mogą być przedłużone na kolejny okres. Wydaje się jednak, że taka strategia jest krótkotrwała bowiem ustawodawca może uszczelnić przepisy. Chyba, że „uszczelnianie” będzie procesem długotrwałym, zważywszy na to, jak długo trwają już prace nad przyjęciem przedmiotowych przepisów. Zresztą firma Provident dość silnie zaangażowała się w ten proces, czego przejawem jest sfinansowanie raportu „Rynek firm pożyczkowych w Polsce” opracowanego przez opiniotwórczą i szanowaną instytucję consultingową PWC [PWC Polska sp. z o.o., 2013, str. 33]. Skuteczność lobbingu Providenta przyjmującego m.in. formę opiniotwórczego raportu potwierdza fakt powoływania się na ów

raport w treści rządowego uzasadnienia przedmiotowego Projektu [Ministerstwo Finansów, 2014, str. 12].

5.2 Potencjalnie beneficjenci problemów w sektorze Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych

Jak wskazano we wcześniejszych częściach niniejszego opracowania sektor SKOK-ów jest trzecim z największych graczy na rynku pożyczek konsumenckich. Wolumem kredytów konsumpcyjnych na ostatni dzień III kwartału 2014 r. wyniósł 6,56 mld zł, zaś na koniec 2012 r. – 6,33 mld zł. Dla przypomnienia kolejny z największych graczy tego rynku tj. firma Provident udzieliła w całym 2012 r. - ok. 1,8 mld zł, co stanowiło ponad 27% wolumenu wygenerowanego przez system SKOK. Choć są to przybliżone szacunki ponieważ prawdopodobnie metodologie wyliczenia tych wolumenów w przypadku SKOK i Providenta, różnią się od siebie.

Z uwagi na wielkość udziałów w przedmiotowym rynku dwóch wymienionych graczy nasuwa się naturalne pytanie: **czy na problemach sektora SKOK może skorzystać spółka Provident** (niniejsze opracowanie nie ma na celu analizowania zjawisk, które doprowadziły do rozchwiania sektora kas spółdzielczych)? Odpowiedź na to pytanie jest oczywiście twierdząca, bowiem rynek nie znosi próżni i w jakimś stopniu Provident wraz z innymi podmiotami udzielającymi pożyczek konsumenckich, w jakimś stopniu wykorzysta wszelkie potknięcia w systemie SKOK. Inną jest kwestią to, w jakim stopniu jest uzasadnione zakładanie negatywnego scenariusza dla systemu SKOK, oraz kto byłby głównym beneficjentem ewentualnego negatywnego scenariusza dla systemu SKOK?

Co do pierwszego z ostatnich zadanych pytań, to sformułowanie odpowiedzi wykraczałoby poza zakres tematyczny tego opracowania. Przyjmując *a priori* tezę, która nie jest w żadnym razie tezą autora, że system SKOK upadnie, to do wyjaśnienia pozostaje jeszcze kwestia, jaka będzie gwałtowność tego zjawiska?

Bezpiecznie funkcjonujące SKOK-i zapewne nie będą podejmowały decyzji o samolikwidacji. Jeśli więc dochodziłoby do organizacyjnego przejmowania SKOK-ów to oznaczałoby to, że dana kasa bądź kasy spółdzielcze będą przejmowane w trybie wyższej konieczności, za przyzwoleniem lub decyzją administracyjną nadzorca. A więc będzie to sytuacja kryzysowa wywołana ważną przyczyną, jak np.: zagrożenie niewypłacalnością

poszczególnych kas spółdzielczych w wyniku masowych wypłat depozytów, czy utraty płynności spowodowanej nadmierną skalą należności straconych. Wówczas, jest wielce prawdopodobne, że KNF, MF i NBP zachęcałyby zdrowe instytucje finansowe do przejmowania kas znajdujących się w sytuacji zagrożenia niewypłacalnością, z całym bilansowym ich inwentarzem (zarówno Kasa Krajowa SKOK, nadzór ostrożnościowy, ani regulator nie będą raczej zainteresowani oczekiwaniem na ogłoszenie upadłości danej kasy, po to, aby później Bankowy Fundusz Gwarancyjny dokonywał wypłat świadczeń gwarantowanych na rzecz deponentów upadłej kasy). Przejmowanie upadających kas to dyskretna i odpowiedzialna operacja, która musi być przeprowadzana w miarę dynamicznie ze względu na konieczność utrzymania stabilności systemu bankowego państwa. Chodzi o uniknięcie rozprzestrzenienia się ewentualnej tzw. paniki bankowej z systemu SKOK na system bankowy. Trzeba bowiem pamiętać, iż sektory i podmioty systemu monetarnego gromadzące depozyty, są systemem naczyń połączonych.

Nie wydaje się, że sektor banków spółdzielczych byłby zainteresowany przejmowaniem poszczególnych SKOK-ów ponieważ, abstrahując od ograniczeń prawnych i kwestii związanej ze szczególną misją banków spółdzielczych, sieć placówek SKOK i banków spółdzielczych (poza dużymi miastami) zwykle się pokrywa, a więc BS-y nie miałyby interesu pozyskiwać placówek zlokalizowanych sąsiedzko.

5.2.1 Provident zainteresowany przejęciem kas spółdzielczych?

Czy wśród chętnych i spełniających kryteria do ewentualnego organizacyjnego (całościowego) przejęcia poszczególnych kas spółdzielczych znajdzie się spółka Provident? Trzeba pamiętać, że dotychczas ta instytucja zajmowała się jedynie udzielaniem pożyczek konsumenckich, a nie gromadzeniem depozytów. Nie posiada ona pozwolenia na prowadzenie działalności bankowej w Polsce, ani dotychczas nawet nie aspirowała do tego. Jeśli więc przyjąć założenie, iż Provident stanie się beneficjentem problemów w systemie SKOK, a jednocześnie nie będzie mógł z powodów prawnych przejąć upadającej/ych kasy/s spółdzielczej/ych; to jedynym sposobem uzyskania benefitu z tytułu problemów danej kasy spółdzielczej pozostanie przejęcie części jej portfela w wyniku naturalnych migracji dotychczasowych klientów SKOK do Providenta, bądź potencjalnych klientów zamykanej kasy spółdzielczej, którzy zostali zmuszeni do poszukiwania najkorzystniejszych alternatyw, wśród których najbardziej wyróżniającymi wydają się banki komercyjne i Provident.

Istnieje jeszcze inny potencjalny sposób przejęcia aktywów SKOK. W razie dopuszczenia przez Kasę Krajową SKOK i nadzór bankowy do upadłości danej kasy spółdzielczej, to syndyk masy upadłościowej (BFG, który wejdzie w Prawa syndyka z powodu dokonania wypłat ubezpieczonych depozytów należących do deponentów kasy, która ogłosiła upadłość) będzie mógł zaoferować nabycie części bądź całości portfela należności upadłej kasy. W takiej sytuacji oferowany portfel mógłby zostać zakupiony spółkę Provident, która potencjalnie mogłaby wystąpić o środki na sfinansowanie takiej transakcji do swojej spółki matki tj. IPF.

6. Bibliografia

Białowolski, P. (2012). *Rynek Firm Pożyczkowych w Polsce. Charakterystyka Sektora i Profil Klienta*. Warszawa: Konferencja Przedsiębiorstw Finansowych w Polsce.

Białowolski, P. (2012). *Rynek pożyczek gotówkowych - zagrożenie czy szansa dla gospodarstw domowych o podwyższonym profilu ryzyka kredytowego*. Gdańsk: Konferencja Przedsiębiorstw Finansowych w Polsce.

Biuro Informacji Kredytowej. (2015). Pobrano z lokalizacji Kredyt Trendy: https://www.bik.pl/documents/10158/19945/KredytTrendy_2014_03.pdf

Czapiński J., P. T. (2013). *Diagnoza społeczna 2013*. Warszawa.

Departament Stabilności Finansowej NBP. (2015). *Sytuacja na rynku kredytowym - wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych II kwartał 2015*. Warszawa: NBP.

Główny Urząd Statystyczny (GUS). (2014). *Działalność przedsiębiorstw pośrednictwa kredytowego w 2013 roku*. Warszawa: GUS - Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów.

International Finance Personal. (2015). *Informacja na temat wyników bankowych za 2014 r. umieszczona na stronie internetowej Provident Polska SA*. Warszawa.

KNF. (2013). *Raport o sytuacji banków w 2012 r.* Warszawa: KNF.

Ministerstwo Finansów. (2014). Projekt ustawy o zmianie ustawy nad rynkiem finansowym, prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw z dnia 23 października 2014. *Rządowy projekt zmian niektórych ustaw związanych z rynkiem pożyczek konsumenckich*. Warszawa: Rządowe centrum legislacji.

Ministerstwo Finansów. (2014). Uzasadnienie Projektu ustawy o zmianie ustaw o nadzorze nad rynkiem finansowym, ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw. Rządowe centrum legislacji.

PWC Polska sp. z o.o. (2013). *Rynek firm pożyczkowych w Polsce*. Warszawa: PWC Polska sp. z o.o.

UOKiK. (2015). Informacja na stronie UOKiK nt. Nowelizacji Ustawy o Ochronie Konkurencji i Konsumentów, skierowanej do konsultacji społecznych. Warszawa: UOKiK.

UOKiK. (2009). *Raport z badania wysokości kredytów konsumenckich na rynku krajowym (wersja jawna)*. Warszawa: Strona www Urzędu Kontroli Konkurencji i Konsumentów (UOKiK).